

Het medisch beroepsgeheim en het anoniem afstand kunnen doen van je kind.

Universiteit van Amsterdam

Mastertrack: Publiekrecht, track Gezondheidsrecht

Saskia Carolina van Houten

Studentnummer 10897607

Begeleider: Prof. Dr. J. Legemaate

22 juli 2016

Abstract

Centrale onderzoeksvraag: Wat is de betekenis van het medisch beroepsgeheim van de arts in de gevallen waarin een vrouw, die onder zijn begeleiding is bevallen, anoniem afstand wil kunnen doen van haar kind?

Door middel van literatuuronderzoek is uitgelegd welke mogelijkheden een vrouw heeft om afstand te doen van haar kind. De familierechtelijke betrekkingen die van rechtswege bij de geboorte ontstaan tussen het kind en zijn of haar ouder(s) dienen te worden doorbroken. Dit is wettelijk alleen mogelijk indien een kind ter adoptie wordt afgestaan. Het Protocol Afstand ter Adoptie treedt in werking, wat onder andere bepaalt dat de procedure niet anoniem kan worden gevolgd en dat de vrouw de leeftijd van zestien jaar moet hebben bereikt. Een kind afstaan is een zeer ingrijpende beslissing. Voorafgaand aan de adoptieprocedure kan een bevalling onder geheimhouding plaatsvinden. Het aantal vrouwen dat bevalt onder geheimhouding is in 2015 sterk toegenomen. Of dit komt door bekendheid met de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding of doordat er sprake is van meer ongewenste zwangerschappen is niet uitgezocht. Anoniem een kind afstaan wordt onwenselijk geacht doordat verschillende belangen van het kind kunnen worden geschaad. Deze belangen zijn van psychosociale-, medische- en juridische aard. Zowel de HR als het EHRM erkennen dit vitaal belang.

Het medisch beroepsgeheim is een belangrijk recht dat is verankerd in verschillende wettelijke bepalingen, jurisprudentie en gedragsregels. Het dient naast de individuele privacy van de patiënt de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te waarborgen. Het kan slechts onder beperkte omstandigheden worden doorbroken.

Op het moment dat een vrouw onder begeleiding van een arts bevalt is zij zijn patiënt en dient het medisch beroepsgeheim in acht te worden genomen. Op het moment van de bevalling is het kind nog niet in staat om voor zijn of haar belangen op te komen. Het belang van de afstammingsgegevens ontstaat wel al direct bij de geboorte.

Indien er op dat moment een conflict ontstaat tussen het belang van het kind op zijn of haar afstammingsgegevens en het belang van het handhaven van het medisch beroepsgeheim zal de arts ten alle tijden moeten blijven zwijgen op basis van zijn medisch beroepsgeheim. Er is namelijk geen sprake van een conflict van plichten waarbij hij een afweging dient te maken, maar sprake van twee zwaarwegende belangen die tegen elkaar moeten worden afgewogen door de rechter.

Het is duidelijk dat tijd en omstandigheden een belangrijke rol spelen, maar per geval wordt er door de rechter een belangenafweging gemaakt. Hierdoor is er geen eensluidende oplossing van de vraag welk recht dient te prevaleren, mogelijk.

Lijst met afkortingen:

BW	Burgerlijk Wetboek
ECLI	European Case Law Identifier
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FIOM	Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar kind
GI	Gecertificeerde Instelling
HR	Hoge Raad der Nederlanden
IVRK	Verdrag inzake de Rechten van het Kind
KNMG	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering van der Geneeskunst
NIDAA	Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen
P.	Pagina
R.o.	Rechtsoverweging
RSJ	Raad voor Strafrechtspleging en Jeugdbescherming
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SDKB	Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting
TK	Tweede Kamer
Waz	Wet afbreking zwangerschap
Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
Wdkb	Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting
Wet BIG	Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
WGBO	Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst
Wjz	Wet op de Jeugdzorg
Wkkgz	Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg
Wlb	Wet op de lijkbezorging
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
Wpg	Wet publieke gezondheid
WvSr	Wetboek van Strafrecht

Voorwoord:

Voor u ligt mijn masterscriptie met de titel het medisch beroepsgeheim en het anoniem afstand kunnen doen van je kind. Het is het resultaat van mijn afstudeeronderzoek nadat ik in september 2015 aan de master Gezondheidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam ben begonnen.

Toen ik thuis kwam na een bezoek aan mijn ouders in Noorwegen zag ik op ‘uitzending gemist’ een rapportage over iemand die als baby te vondeling was gelegd.¹ Het was een ingrijpende rapportage die diepe indruk op mij heeft gemaakt. De man uit de rapportage is nu opgegroeid tot een volwassen man, maar heeft zijn hele leven geworsteld met allerlei vragen. Op deze vragen zal hij nooit antwoord krijgen.

Het te vondeling leggen van je kind brengt grote consequenties met zich mee. Naast het feit dat de moeder een strafbaar feit pleegt en de onzekerheid die het voor het kind meebrengt, moet niet worden vergeten dat een vrouw nooit zomaar tot deze beslissing zal overgaan. Vaak spelen gevoelens van angst of onmacht een grote rol bij dit besluit. Dit onderwerp werd nog interessanter tijdens het schrijven van mijn scriptie, omdat in de nacht van 12 op 13 mei voor het eerst in Nederland een kind werd achtergelaten in de vondelingenkamer in Groningen.² Iedereen kent de verhalen uit de media waarbij een kind in een vuilniscontainer of in een boodschappentas wordt achtergelaten. Het is maar de vraag of het kind daar op tijd wordt gevonden.³

Het onderwerp bevat zowel gezondheidsrechtelijke- als strafrechtelijke aspecten waardoor mijn aandacht was getrokken. Toen ik op zoek ging naar verdere informatie om mijn scriptie te kunnen gaan schrijven en voor het bepalen van een onderzoeksvraag kwam ik op de site van het Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen.⁴ Onder het anoniem afstand doen valt naast een kind te vondeling leggen, ook illegale adoptie en

¹ <http://www.npo.nl> zoek op 2DOC: babyluik

² Stichting Beschermd Wieg, www.beschermdewieg.nl zoek op nieuws, 18-05-2016, geraadpleegd op 3 juli 2016.

³ <http://www.npo.nl> zoek op opsporing verzocht, aflevering 28 oktober 2014.

⁴ Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen, www.nidaa.nl.

neonaticide.⁵ Ik las op de website dat er relatief weinig wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan, en wil mede daarom graag mijn scriptie hierover schrijven.

Ik wil hierbij nog graag een woord van dank uitspreken. Ten eerste aan mijn scriptiebegeleider, Prof. Dr. J. Legemaate, door zijn inbreng en hulp heb ik deze scriptie tot een goed einde weten te brengen. Hij gaf opbouwende en positieve feedback waar ik weer mee verder kon. Ten tweede wil ik graag mevrouw Dr. K.B. van Tiggelen van het Nederlands Instituut voor Documentatie Anoniem Afstand doen bedanken, voor de snelle communicatie en het antwoorden op vragen die ik stelde bij onduidelijkheden. Tenslotte wil ik heel graag mijn ouders bedanken, zij hebben mij de afgelopen jaren de mogelijkheid gegeven om te studeren en nu mijn tweede master af te ronden.

Na vele jaren studie komt dan nu echt het einde in zicht.

Ik wens u veel plezier toe bij het lezen van mijn scriptie.

⁵ NIDAA, *Anoniem afstand doen*, <www.nidaa.nl> ga naar: 'Home, anoniem afstand doen', geraadpleegd op 3 juli 2016.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	9
1.1 Vraagstelling	11
1.2 Opbouw	12
1.3 Onderzoeksmethode	13
Hoofdstuk 2: Afstand doen van een kind	14
2.1 Legale mogelijkheden	14
2.1.1 Bevallen onder geheimhouding	15
2.1.2 Adoptie	17
2.2 Illegale mogelijkheden	19
2.2.1 Te vondeling leggen	20
2.2.1.1. Het fenomeen vondelingenkamer	21
2.2.2 Illegale adoptie	23
2.3 Conclusie	24
Hoofdstuk 3: Juridisch kader van het medisch beroepsgeheim	26
3.1 Wat is het medisch beroepsgeheim?	26
3.2 Voor wie geldt het medisch beroepsgeheim?	27
3.3 Wat valt onder het medisch beroepsgeheim?	28
3.4 Uitzonderingen op het medisch beroepsgeheim	29
3.5 Conclusie	31
Hoofdstuk 4: Het recht op afstammingsgegevens	33
4.1 Doorwerking van het internationale recht in de nationale rechtsorde	34
4.1.1 Het IVRK	35
4.1.2 Het EVRM	37
4.2 Nationale regelgeving	38
4.3 Conclusie	40
Hoofdstuk 5: Belangenafweging	43
5.1 Het belang van afstammingsgegevens	43
5.2 Het medisch beroepsgeheim	45
5.3 Valkenhorst	47

5.3.1 Medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind	50
5.4 Conclusie	51
Hoofdstuk 6 Eindconclusie en aanbevelingen	53
6.1 Inleiding	53
6.2 Beschouwingen	53
6.3 Conclusie	55
6.4 Aanbevelingen	57
Literatuurlijst	60

Hoofdstuk 1: Inleiding

Indien een vrouw wordt geconfronteerd met een zwangerschap en zij geen mogelijkheden ziet om het kind te verzorgen en op te voeden zijn er verschillende opties. Hierbij kan worden gedacht aan het aborteren van het kind of het kind ter adoptie afstaan. Sommige vrouwen voelen zich echter genoodzaakt om te kiezen voor een andere manier om afstand te doen van het kind. Het NIDAA richt zich op vier vormen van het anoniem afstand doen, namelijk: te vondeling leggen, neonaticide, zusmoederschap en illegale opneming.⁶

In Nederland wordt gemiddeld eenmaal per jaar een jong kind te vondeling gelegd.⁷ Op 8 september 2015 stond het volgende artikel in de Volkskrant: ‘Baby te vondeling gelegd in Den Haag. Bij een woning in de Larensestraat in Den Haag is in de nacht van maandag op dinsdag een baby gevonden. Ze was daar te vondeling gelegd, meldt de politie. Ze is voor controle en opvang naar het Juliana Kinderziekenhuis in Den Haag gebracht. Het is nog niet duidelijk hoe oud het meisje is en door wie ze is neergelegd. ‘Als een baby te vondeling wordt gelegd, zit er altijd een heel verhaal achter’, zei een politiewoordvoerder. De politie hoopt er snel meer over te weten te komen. Ook de gezondheidstoestand is niet helemaal duidelijk ‘maar ik heb niet gehoord dat de baby er slecht aan toe is’, zei de woordvoerder.’⁸

Dat het te vondeling leggen van een baby grote problemen met zich mee brengt moge duidelijk zijn. De afstammingsgegevens – die een vondeling ontbeert – dienen zowel een psychosociaal-, medisch- als een juridisch belang. Daarnaast ontstaat er in de maatschappij veel onrust en de nodige emoties wanneer een kind te vondeling wordt gelegd.⁹

Op 2 september 2014 heeft Stichting Beschermd Wieg dan ook de eerste vondelingenkamer geopend met als doel zwangere vrouwen die - om welke redenen dan ook - geen beroep op reguliere hulpverlening kunnen, durven of willen doen, desgewenst anoniem, hulp te bieden bij hun vragen en onzekerheden rond hun zwangerschap, bevalling of de situatie die ontstaat als zij eenmaal zijn bevallen.¹⁰

⁶ Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen, www.nidaa.nl.

⁷ Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen, 'Lijst van vondelingen en babylijkjes in Nederland', www.nidaa.nl.

⁸ Baby te vondeling gelegd in Den Haag, Volkskrant 08-09-2015.

⁹ Rb. Utrecht 4 oktober 2004, ECLI:NL:RBUTR:2004:AR3110.

¹⁰ Stichting Beschermd Wieg, ervaringen 2014-2015, p. 2. Online via www.beschermdewieg.nl ga naar: pers en publicaties, verslag van Beschermd Wieg, geraadpleegd 28 mei 2016.

Naar aanleiding van de aankondiging hiervan zijn er in de Tweede Kamer vragen gesteld aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. De vragen hadden onder meer betrekking op de verhouding tussen enerzijds de bedoelde voorziening en anderzijds de strafbaarheid van het te vondeling leggen van een kind en het recht van het kind om zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.¹¹

Vervolgens heeft het Isala ziekenhuis in Zwolle in november 2015 aangegeven dat zij als eerste ziekenhuis een vondelingenkamer zal openen in 2016.¹² Ook dit heeft weer tot Kamervragen geleid.¹³ Tijdens het schrijven van deze scriptie is op 25 mei 2016 de vondelingenkamer in het Isala ziekenhuis in Zwolle geopend, welke de schrijfster van dit onderzoek op 6 juni 2016 heeft bezocht.¹⁴

Wettelijk zijn er in Nederland geen mogelijkheden een kind anoniem af te staan, zoals de vondelingenkamers willen faciliteren. Echter, in Nederland bestaat wel de mogelijkheid om te bevallen en het kind af te staan onder geheimhouding.¹⁵ Dat betekent dat de moeder voor de buitenwereld anoniem kan bevallen. Op deze wijze kan er aan de moeder de noodzakelijke hulpverlening worden geboden en blijft het voor het kind mogelijk om toegang te krijgen tot zijn of haar afstammingsgegevens.¹⁶ Indien het kind te vondeling wordt gelegd kan het geen kennis nemen van zijn afstammingsgegevens. Dit kan leiden tot grote (psychologische) problemen bij de ontwikkeling van het kind.¹⁷ Artikel 7 IVRK behelst het recht van het kind om voor zover mogelijk zijn ouder(s) te kennen en door hen te worden verzorgd. Dat het kind bekend is met zijn afstammingsgegevens kan daarbij gezien worden als minimumnorm.¹⁸

Het medisch beroepsgeheim is één van de patiëntenrechten die zijn opgenomen in boek 7, titel 7, afdeling 5 van het Burgerlijk Wetboek, ook wel de WGBO genoemd. Het medisch beroepsgeheim is tevens verankerd in verschillende andere wettelijke bepalingen,

¹¹ RSJ, *Advies vondelingenkamer en babyhuis*, 30 juni 2014, p. 9.

¹² *Eerste ziekenhuis in Nederland opent vondelingenkamer*, Volkskrant 04-11-2015

¹³ Kamerbrief Minister van Veiligheid en Justitie, G.A. van der Steur, 13-01-2016

¹⁴ Isala ziekenhuis Zwolle, www.isala.nl zoek op: Isala, Over Isala, Nieuws, Isala opent vondelingenkamer met Stichting Beschermd Wieg, geraadpleegd op 27 mei 2016.

¹⁵ Raad voor de Kinderbescherming, *Protocol Afstand ter Adoptie*, Den Haag: maart 2015.

¹⁶ Kamerstukken II 2012/13, 1748, p. 1.

¹⁷ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

¹⁸ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 6.

jurisprudentie en gedragsregels.¹⁹ Het is van groot belang voor de gezondheidszorg, omdat daarmee de toegankelijkheid van de gezondheidszorg wordt gewaarborgd.²⁰ Ieder persoon dient zich met een gezondheidsprobleem te kunnen wenden tot een zorgverlener. Het geheim behoort toe aan de patiënt.²¹ Indien een vrouw zich wendt tot een arts voor hulp bij de geboorte van haar kind, is zij de patiënt. Een arts dient te zwijgen over alles wat hij in de beroepsuitoefening te weten komt en niemand anders dan de patiënt inzage te geven in het medisch dossier van de patiënt.²² Het is echter de vraag of dit recht wordt gewaarborgd indien er een conflict ontstaat met een ander recht. Hierbij kan worden gedacht aan het recht van het kind op gegevens omtrent zijn afstamming zoals opgenomen in artikel 7 IVRK. In het geval dat twee niet absolute rechten botsen, zal moeten worden beoordeeld welk recht prevaleert.

1.1 Vraagstelling

Naar aanleiding van bovenstaande problematiek is de volgende onderzoeksvraag ontstaan:

Wat is de betekenis van het medisch beroepsgeheim van de arts in gevallen waarin een vrouw, die onder zijn begeleiding is bevallen, anoniem afstand doet van haar kind?

Met behulp van de volgende deelvragen zal er in de conclusie antwoord kunnen worden gegeven op deze centrale onderzoeksvraag:

1. Welke mogelijkheden bestaan er om afstand te doen van je kind?
2. Onder welke omstandigheden kan een arts zijn medisch beroepsgeheim doorbreken?
3. Aan welke bepalingen kan een kind, dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, een recht ontlenen?

¹⁹ Art. 88 Wet BIG, Art. 272 WvSr.

²⁰ HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, 1. Hoofregel en uitzonderingen (lid 1)

H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.

M. Buijsen e.a., *Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 25.

H.E.G.M. Hermans & M.A.J.M. Buijsen, *Recht en gezondheidszorg*, Amsterdam: Reed Business 2010, p. 248.

²¹ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.

²² H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 217-218.

W.L.J.M. Duijst, *Praktijkboek beroepsgeheim en informatieverstrekking in de zorg*, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2009, p. 13-14.

1.2 Opbouw

In hoofdstuk twee zullen de verschillende mogelijkheden worden uiteengezet die een vrouw heeft om afstand te doen van haar kind. Er zijn zowel legale als illegale mogelijkheden, namelijk afstaan ter adoptie, bevallen onder geheimhouding, te vondeling leggen en illegale adoptie. In dit hoofdstuk zal voornamelijk worden gekeken naar de mogelijkheid van bevallen onder geheimhouding. Dit hoofdstuk zal eindigen met een conclusie op de eerste deelvraag: ‘Welke mogelijkheden bestaan er om afstand te doen van je kind?’

In hoofdstuk drie zal het juridisch kader rond het medisch beroepsgeheim worden besproken. Eerst zal worden uitgelegd wat het medisch beroepsgeheim is, welke belangen het dient, wat er onder het medisch beroepsgeheim valt en welke wettelijke mogelijkheden er voor de hulpverlener zijn om het medisch beroepsgeheim te kunnen doorbreken. Dit hoofdstuk zal eindigen met een conclusie op de tweede deelvraag: ‘Onder welke omstandigheden kan een arts zijn medisch beroepsgeheim doorbreken?’

In hoofdstuk vier zal vervolgens het recht op afstammingsgegevens centraal staan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen statusvoorlichting en afstammingsvoorlichting en uitgelegd welke belangen het kind heeft bij deze afstammingsgegevens. Vervolgens worden zowel nationale als internationale wet- en regelgeving beschreven om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de derde deelvraag: ‘Aan welke bepalingen kan een kind, dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, een recht ontlenen?’

Hoofdstuk vijf zal vervolgens in het teken staan van de belangenafweging. Indien er twee rechten – welke niet absoluut zijn – met elkaar botsen, zal er een belangenafweging dienen te worden gemaakt om te beoordelen welk recht in het specifieke geval prevaleert. In dit onderzoek zal het gaan om het recht van het kind op zijn afstammingsgegevens en de plicht van de arts om zijn medisch beroepsgeheim te handhaven.

Tenslotte zal in hoofdstuk zes antwoord worden gegeven op de centrale onderzoeksvraag: *Wat is de betekenis van het medisch beroepsgeheim van de arts in gevallen waarin een vrouw, die onder zijn begeleiding is bevallen, anoniem afstand doet van haar kind?*

1.3 Onderzoeksmethode

Om de deelvragen te kunnen beantwoorden is een literatuuronderzoek vereist. Nadat er antwoord is gegeven op de verschillende deelvragen kan de centrale onderzoeksvraag volledig en juist worden beantwoord. Er wordt onder andere gebruik gemaakt van relevante wet- en regelgeving en jurisprudentie. Daarnaast zijn ook kamerstukken geraadpleegd en publicaties van autoriteiten op het onderzoeksgebied zoals het NIDAA, FIOM, Siriz en de RvdK.

Hoofdstuk 2: Afstand doen van een kind

Een zwangerschap heeft verschillende juridische consequenties. Zodra de zwangerschap is uitgedragen zal er sprake zijn van een bevalling. Op grond van artikel 1:198 BW is de vrouw uit wie het kind wordt geboren de juridische moeder van het kind. Indien zij gehuwd is op het moment van de bevalling, is haar echtgenoot de juridische vader.²³ Hetzelfde geldt indien zij een geregistreerd partnerschap met elkaar zijn aangegaan.²⁴ Deze familierechtelijke betrekkingen ontstaan van rechtswege tussen het kind, de ouders en hun bloedverwanten.²⁵ De juridische ouder(s) heeft/hebben het ouderlijk gezag over minderjarige kinderen.²⁶ Op grond van art. 1:247 BW is/zijn degene(n) die het ouderlijk gezag heeft/hebben verplicht het kind te verzorgen en op te voeden.

Voor situaties waarin de ouder(s) geen mogelijkheid ziet/zien tot het verzorgen en opvoeden van hun kind bestaan er enkele mogelijkheden om afstand te doen van het kind. In dit hoofdstuk zal er eerst aandacht worden besteed aan de wettelijke mogelijkheid om na de bevalling afstand te doen van het kind en daarmee de rechtsbetrekking tussen de ouder en het kind te doorbreken. In paragraaf 2.2 komen vervolgens de illegale mogelijkheden aan de orde. Dit hoofdstuk eindigt met een tussenconclusie waarbij een antwoord wordt geformuleerd op de vraag: ‘Wat zijn mogelijke manieren om afstand te doen van je kind?’

2.1 Legale mogelijkheden

De eerste mogelijkheid die zal worden besproken betreft bevallen onder geheimhouding. Andere termen die vaak in dit verband worden genoemd zijn ‘vertrouwelijk bevallen’, ‘discreet bevallen’ en ‘anoniem bevallen’. De tweede mogelijkheid om afstand te doen van het kind is het kind af te staan ter adoptie. Indien een vrouw bevalt onder geheimhouding zal deze vaak worden gevolgd door een adoptieprocedure.

In deze inleidende paragraaf zullen eerst een aantal kernbegrippen worden gedefinieerd, waarbij aansluiting is gezocht op de definities die worden gehanteerd door de RSJ en het NIDAA.²⁷

²³ Art. 1:199 sub a BW.

²⁴ Art. 1:199 sub a BW.

²⁵ Art. 1:197 BW.

EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, ECLI:NL:XX:1979:AC3090.

²⁶ Art. 1:245 lid 3 BW.

²⁷ RSJ, ‘Advies vondelingenkamer en babyhuis’, 30 juni 2014, p. 11-12.

- Bevallende onder geheimhouding: "Een vrouw bevalt, haar persoonlijke gegevens worden geheim gehouden voor derden, maar haar naam wordt wel vermeld op de geboorteakte van het kind.²⁸ De afstammingsgegevens van de baby kunnen daardoor in principe worden achterhaald."²⁹
- Vertrouwelijk bevallen: "Een vrouw bevalt, haar persoonlijke gegevens worden geheim gehouden voor derden. De naam van de moeder wordt niet vermeld op de geboorteakte van het kind, maar de gegevens van de moeder worden wel bewaard." Deze vorm is ook wel bekend onder de termen "discreet bevallen" of "vertrouwelijke geboorte".³⁰
- Anoniem bevallen: "Een vrouw bevalt zonder dat zij daarbij haar persoonlijke gegevens achterlaat. Na ontslag uit het ziekenhuis of het opvanghuis waar zij is bevallen, kan de moeder niet meer worden achterhaald."

Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat in dit onderzoek niet nader wordt ingegaan op de abortus provocatus, waarbij een vrouw de mogelijkheid heeft om door medisch ingrijpen haar zwangerschap af te breken. Alle voorschriften die hierbij in acht dienen te worden genomen zijn opgenomen in de Waz. In de MvT bij de Waz wordt aangenomen dat de vrucht levensvatbaar moet worden beschouwd bij een zwangerschapsduur van vierentwintig weken.³¹ Op grond van deze toelichting wordt in Nederland aanvaard dat een abortus provocatus tot de vierentwintigste week mag worden uitgevoerd volgens de Waz. Daarmee wordt strikt genomen bij een abortus provocatus geen afstand gedaan van een kind, nu dit juridisch gezien nog niet bestaat.

2.1.1 Bevallen onder geheimhouding

In Nederland waren er in 2014 vijftienentwintig vrouwen met een voornemen hun kind ter adoptie af te staan. Uiteindelijk hebben zesentwintig vrouwen daadwerkelijk de keuze gemaakt hun kind af te staan. In zes gevallen gebeurde dit onder geheimhouding in verband met gevaar.³² In 2015 is het aantal vrouwen dat een voornemen had om het kind af te staan ter

²⁸ Op grond van art. 43 lid 2 sub b Besluit burgerlijke stand 1994.

²⁹ RSJ, 'Advies vondelingenkamer en babyhuis', 30 juni 2014, p. 11.

³⁰ RSJ, 'Advies vondelingenkamer en babyhuis', 30 juni 2014, p. 11-12.

³¹ Kamerstukken II 1978/79, 15475, nr. 3 (MvT), p. 33.

³² FIOM, Factsheet bevallen onder geheimhouding, www.fiom.nl zoek op: bevallen onder geheimhouding factsheet, geraadpleegd op 27 mei 2016.

Aanhangsel Handelingen II 2012-2013, nr. 1748

RSJ, 'Advies vondelingenkamer en babyhuis', 30 juni 2014, p. 15.

adoptie verminderd naar vierenzeventig. Er wordt ook een daling gesignaleerd in het aantal vrouwen dat uiteindelijk daadwerkelijk de keuze heeft gemaakt om het kind af te staan ter adoptie. Echter, het aantal vrouwen dat gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding is sterk toegenomen. In 2015 hebben negentien vrouwen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.³³

In paragraaf 2.1 is een definitie gegeven van ‘bevallen onder geheimhouding’. Het betreft de situatie dat een vrouw bevalt en haar persoonlijke gegevens geheim worden gehouden voor derden, maar dat haar naam wel wordt vermeld op de geboorteakte van het kind. Daarmee verschilt het van het begrip ‘vertrouwelijk bevallen’ of ‘discreet bevallen’. In het laatste geval is er een apart orgaan dat de gegevens van de moeder bewaart en wordt haar naam niet op de geboorteakte van het kind vermeld. ‘Vertrouwelijk bevallen’ is sinds mei 2014 mogelijk in Duitsland.³⁴ Door de RSJ is aan het ministerie van VWS de aanbeveling gedaan om te overwegen of een dergelijke mogelijkheid ook in Nederland gewenst is.³⁵ De toenmalig staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven stelde echter dat de mogelijkheid van bevallen onder geheimhouding de voorkeur verdient, omdat het beter tegemoet komt aan zowel het recht op leven als recht op kennis van de afstamming dan bij ‘vertrouwelijk bevallen’ het geval is.³⁶

Indien er door de vrouw wordt besloten dat zij wil bevallen onder geheimhouding treedt – net als indien zij het voornemen heeft om haar kind af te staan ter adoptie – het Protocol Afstand ter Adoptie in werking.³⁷ In dit protocol is opgenomen wat de verantwoordelijkheden en taken zijn van Stichting Siriz, Stichting Ambulante FIOM, GI³⁸ en de RvdK. De verantwoordelijkheidsverdeling houdt in dat Stichting Siriz of Stichting Ambulante FIOM de afstandsouder(s) begeleidt gedurende de gehele procedure, de GI is er voor de regeling rondom het kind en de RvdK houdt zich bezig met de juridische procedures.³⁹

³³ FIOM, Factsheet afstand ter adoptie, www.fiom.nl, ga naar: nieuws, afstand ter adoptie, jaarcijfers afstand ter adoptie, geraadpleegd op 15 juni 2016.

³⁴ RSJ, ‘Advies vondelingenkamer en babyhuis’, 30 juni 2014, p. 17.

³⁵ RSJ, ‘Advies vondelingenkamer en babyhuis’, 30 juni 2014, p. 31.

³⁶ F. Teeven, ‘Reactie op adviesrapport RSJ over vondelingenkamer en babyhuis’, Den Haag: 1 september 2014, p. 3.

³⁷ Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand ter Adoptie’, Den Haag: maart 2015.

³⁸ Voorheen Bureau Jeugdzorg.

³⁹ Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand ter Adoptie’, Den Haag: maart 2015, p. 2.

De RvdK wordt over het voornemen van de vrouw ingelicht door de instelling of het ziekenhuis.⁴⁰ De moeder wordt voor de noodzakelijke onafhankelijke counseling door de RvdK doorverwezen naar een instelling, zoals FIOM of Siriz, die haar kan begeleiden.⁴¹ Met betrekking tot de procedure voor de bevalling onder geheimhouding geldt dat de begeleidende instantie – het FIOM of Siriz – ervoor zorg draagt dat de overige instanties op de hoogte zijn van de wens tot geheimhouding.⁴²

Nadat het kind is geboren zal GI in overleg met het ziekenhuis en de begeleidende instantie zorgen voor de geboorteaangifte.⁴³ De RvdK zal na de geboorte van het kind bij de rechter een verzoek indienen tot voorlopige voogdij waarbij GI als voogd wordt voorgesteld.⁴⁴ Dit is noodzakelijk omdat elk kind in Nederland onder gezag dient te staan.⁴⁵

In het protocol is opgenomen dat er een inspanningsverplichting geldt voor de betrokken instanties om de identiteit van de ouder(s) en het kind geheim te houden.⁴⁶ Er kunnen echter geen garanties worden gegeven. De naam van de moeder zal op de geboorteakte van het kind worden vermeld.⁴⁷ Daarnaast zijn haar gegevens bekend bij de RvdK, FIOM/Siriz, GI en de rechtbank.

2.1.2 Adoptie

Adoptie is geregeld in titel 12 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek⁴⁸ en werd in eerste instantie vooral gezien als een maatregel van kindbescherming. Het kind, dat niets meer van zijn oorspronkelijke ouders te verwachten heeft, moet worden beschermd.⁴⁹ Deze kindbeschermingsgedachte heeft er in 1956 toe geleid dat de mogelijkheid om een kind ter

⁴⁰ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)'*, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

⁴¹ RSJ, *'Advies vondelingenkamer en babyhuis'*, 30 juni 2014, p. 16.

⁴² Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 4-5.

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 17.

⁴³ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 6.

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 19.

⁴⁴ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)'*, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

⁴⁵ Art. 1:245 BW.

⁴⁶ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 16.

⁴⁷ Op grond van art. 43 lid 2 sub b Besluit burgerlijke stand 1994.

⁴⁸ Art. 1:227 BW – Art. 1:232 BW.

⁴⁹ Wet van 26 januari 1965, Stb. 1956, 42.

M.J.A. van Mourik & A.J.M. Nuytink, *'Personen en Familierecht'*, Studiereeks Burgerlijk recht, Deventer: Kluwer 2012, p. 187

S.F.M. Wortmann & J. van Duijvendijk-Brand, *'Compendium Personen- en familierecht'*, Deventer: Kluwer 2009, p. 172.

adoptie af te staan werd ingevoerd.⁵⁰ In Nederland kennen we de zogenaamde volle adoptie. Dit wil zeggen dat alle familierechtelijke betrekkingen met de biologische ouders worden verbroken en er nieuwe familierechtelijke betrekkingen ontstaan tussen het kind en zijn adoptiefouders.⁵¹

Indien een vrouw kenbaar maakt dat zij haar kind wil afstaan ter adoptie treedt het Protocol Afstand ter Adoptie in werking.⁵² Hierin is opgenomen dat vrouwen vanaf zestien jaar de beslissing tot afstand ter adoptie kunnen nemen.⁵³ Deze minimumleeftijd is in het protocol door partijen opgenomen, omdat een kind afstaan ter adoptie een zeer ingrijpende beslissing is.⁵⁴ Het is mogelijk dat een afstandsmoeder onder de zestien jaar niet alle gevolgen van deze beslissing kan overzien. Het kind van een moeder onder de zestien jaar kan dan ook niet ter adoptie worden afgestaan, maar zal in een perspectief biedend pleeggezin worden geplaatst. Dit biedt de afstandsouder(s) meer ruimte om eventueel terug te komen op de beslissing.⁵⁵ Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat het hier gaat om een afspraak tussen samenwerkende partijen en dat het niet uitgesloten is dat uitzonderingen op deze afspraak worden gemaakt als de situatie daarom vraagt.⁵⁶

De RvdK wordt over het voornemen van de vrouw ingelicht door de instelling of het ziekenhuis.⁵⁷ Dit voornemen kan de vrouw tijdens de zwangerschap of na afloop van de zwangerschap kenbaar maken. De definitieve beslissing tot afstand ter adoptie kan pas worden gemaakt na de bevalling.⁵⁸ De vrouw heeft drie maanden de tijd om op haar beslissing tot afstand terug te komen.⁵⁹

⁵⁰ A.P van der Linden, *'Adoptierecht'*, Den Haag: SDU Uitgevers 2006, p. 9.

⁵¹ A.P van der Linden, *'Adoptierecht'*, Den Haag: SDU Uitgevers 2006, p. 9-15.

Kamerstukken II 1954/55, 3530, nr. 4, p. 2.

⁵² Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)'*, Den Haag: 30 januari 2013.

⁵³ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 16.

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 20.

⁵⁴ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 16.

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 20.

⁵⁵ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 16.

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 20.

⁵⁶ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 16.

⁵⁷ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)'*, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

⁵⁸ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 5,8.

⁵⁹ Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, Den Haag: maart 2015, p. 10-11.

De RvdK informeert GI indien het gaat om een voornemen tot adoptie, zodat GI een plaatsing in een ‘neutraal-terrein’ pleeggezin kan voorbereiden.⁶⁰ Deze plaatsing is bedoeld voor drie maanden, zodat deze gelijk is aan de bedenktijd van de moeder om terug te komen op haar beslissing.

Nadat het kind is geboren zal de RvdK bij de rechter een verzoek indienen tot voorlopige voogdij waarbij GI als voogd wordt voorgesteld.⁶¹ Dit is noodzakelijk omdat elk kind in Nederland onder gezag dient te staan.⁶² GI wordt met een beschikking van de rechtbank belast met de voorlopige voogdij. De duur van deze beschikking wordt door de rechter vastgesteld, maar bedraagt maximaal twaalf weken. Gedurende deze periode zal de RvdK onderzoeken of het verzoek van de afstandsouder(s) consistent en vrijwillig is. Indien dit het geval is zal worden gevraagd aan de moeder om een afstandsverklaring te ondertekenen.⁶³ Daarnaast zal de RvdK een vervolgpcedure aanhangig maken voor de definitieve gezagsvoorziening van het kind.⁶⁴

De RvdK zoekt vervolgens in haar bestand drie mogelijke pleeggezinnen/aspirant-adoptiefgezinnen. Bij deze selectie wordt allereerst zoveel mogelijk rekening gehouden met de specifieke behoeften van het kind en vervolgens met eventuele wensen van de afstandsouder(s).⁶⁵ GI zal vervolgens op basis van deze selectie bepalen in welk gezin het kind wordt geplaatst.⁶⁶

2.2 Illegale mogelijkheden

Naast de legale mogelijkheden in Nederland zijn er ook nog illegale mogelijkheden om als zwangere vrouw afstand te doen van het kind.

In deze paragraaf wordt eerst de mogelijkheid om je kind te vondeling te leggen besproken. Daarbij zal aandacht worden besteed aan het fenomeen van de vondelingenkamer. Daarna wordt aandacht besteed aan illegale vormen van adoptie. Zowel zusmoederschap als illegale

⁶⁰ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)*’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

Raad voor de Kinderbescherming e.a., ‘*Protocol Afstand ter Adoptie*’, Den Haag: maart 2015, p. 5.

⁶¹ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)*’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

⁶² Art. 1:245 BW.

⁶³ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand ter Adoptie*’, Den Haag: maart 2015, p. 21.

⁶⁴ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)*’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 10.

⁶⁵ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)*’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 10.

⁶⁶ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand ter Adoptie*’, Den Haag: maart 2015, p. 21.

opneming kunnen worden beschouwd als vormen van adoptie, maar omdat zij niet de wettelijk voorgeschreven procedure volgen – zoals omschreven in paragraaf 2.1.2 – spreken we in deze gevallen van illegale adoptie.

Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat niet wordt ingegaan op neonaticide. Uit wanhoop of onmacht besluiten sommige zwangere vrouwen dat zij hun kind niet kunnen afstaan en doden zij het kind. Het zijn verschrikkelijke verhalen, maar omdat het kind hier niet wordt afgestaan, wordt deze vorm in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Bij de volgende illegale mogelijkheden om afstand te doen van je kind zal worden ingegaan op wat er onder dient te worden verstaan en welk(e) strafbare feit(en) dit oplevert.

2.2.1 Te vondeling leggen

Voor het begrip ‘vondeling’ zijn verschillende definities in omloop. Het WvSr hanteert de volgende definitie: ‘Een kind beneden de leeftijd van zeven jaren te vondeling leggen, met het oogmerk zich er van te ontdoen, of te verlaten.’⁶⁷ De RvdK sluit zich bij deze definitie aan. De situatie waarin een kind nooit daadwerkelijk is achtergelaten, bijvoorbeeld omdat de moeder melding bij de instanties doet van een kind dat zij heeft gevonden, zonder dat het kind daadwerkelijk is gevonden, valt daarmee niet onder de definitie.⁶⁸

Het NIDAA hanteert als definitie: ‘Een vondeling is een minderjarig kind dat op een niet-eigen plek is geplaatst, levend is gevonden, én/of door de verlater én/of door de wetgevende (de ‘wet’) dan wel rechterlijke (zoals Openbaar Ministerie of rechtbank) dan wel uitvoerende macht (zoals politie) én/of door de media als zodanig wordt aangeduid. Als alternatieve handelswijze voor babydoding (neonaticide) worden echter alleen de pasgeboren vondelingen geteld.’⁶⁹

Een kind te vondeling leggen is op grond van artikel 256 WvSr een strafbaar feit. Indien het de vader of de moeder betreft die het kind te vondeling legt, geldt dat er sprake is van een

⁶⁷ Titel XIII Misdrijven tegen de burgerlijke staat en Titel XV Verlating van hulpbehoevendenden Wetboek van Strafrecht.

⁶⁸ NIDAA, *Vondelingen leggen*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Vondeling leggen, toelichting op de lijst’, geraadpleegd op 17 mei 2016. <http://www.nidaa.nl/vondelingen-in-nederland-toelichting.html>

⁶⁹ NIDAA, *Vondelingen leggen*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Vondeling leggen, toelichting op de lijst’, geraadpleegd op 17 mei 2016. <http://www.nidaa.nl/vondelingen-in-nederland-toelichting.html>

strafverzwarende omstandigheid.⁷⁰ Echter, indien de moeder dit doet uit vrees voor ontdekking van haar bevalling geldt dit als strafverlagende omstandigheid.⁷¹

Het te vondeling leggen van een kind levert een (acute) en ernstige bedreiging op voor de belangen van het kind.⁷² Het kind kan schade ondervinden of zelfs overlijden indien het niet tijdig wordt opgemerkt.⁷³ Indien een kind te vondeling wordt gelegd zal door politie en justitie altijd een onderzoek worden gestart om de identiteit te achterhalen van degene die het kind te vondeling heeft gelegd en of de ouders.⁷⁴

De RvdK wordt door de politie in kennis gesteld indien er een vondeling wordt aangetroffen en daarna zo spoedig mogelijk de rechter verzoeken om een voorlopige voogdijmaatregel, waarbij GI als voogd wordt voorgesteld. GI wordt door de RvdK zo spoedig mogelijk in kennis gesteld, zodat zij plaatsing in een pleeggezin kan voorbereiden.⁷⁵

Vervolgens wordt dezelfde procedure gevolgd – met betrekking tot de definitieve gezagsvoorziening – als bij een verzoek van de ouder(s) om het kind af te staan ter adoptie. Deze procedure is in paragraaf 2.1.2 aan bod gekomen.

2.2.1.1. Het fenomeen vondelingenkamer

De term vondelingenkamer is afkomstig van Barbara Muller, initiatiefneemster in Nederland van Stichting Beschermd Wieg. Het is een variant van het babyluik zoals dat in Duitsland al langere tijd bekend is. Het is een plek waar een baby veilig kan worden achtergelaten, in de zekerheid dat de baby zal worden gevonden en verzorgd. Daarmee dient het te voorkomen dat een moeder in paniek of wanhoop de baby doodt of achterlaat op een onveilige plek.⁷⁶ Inmiddels zijn er door Stichting Beschermd Wieg op vier locaties vondelingenkamers

⁷⁰ Art. 258 lid 1 WvSr.

⁷¹ Art. 259 WvSr.

⁷² Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 10.

⁷³ Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 11.

⁷⁴ Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 11.

⁷⁵ Raad voor de Kinderbescherming, ‘Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 11.

⁷⁶ RSJ, ‘Advies vondelingenkamer en babyhuis’, 30 juni 2014, p. 11-12.

geopend in Nederland, te weten in Papendrecht⁷⁷, Groningen⁷⁸, Oudenbosch⁷⁹ en Middelburg^{80, 81}. Daarnaast is tijdens het schrijven van deze scriptie op 25 mei 2016 een vondelingenkamer geopend in het Isala ziekenhuis in Zwolle, in samenwerking met Stichting Beschermd Wieg.⁸²

Stichting Beschermd Wieg is een particuliere stichting die de opening van een vondelingenkamer als noodoplossing noodzakelijk acht. Daarnaast richt de Stichting Beschermd Wieg zich op preventie wat er toe dient te leiden dat wordt voorkomen dat moeders overgaan tot het achterlaten van hun kind op een onveilige plek of zelfs overgaan tot neonaticide.⁸³ Barbara Muller stelt dat het recht op leven van een kind boven alles gaat.⁸⁴ Indien dit recht in gevaar zou komen, dienen alle andere rechten te wijken.⁸⁵ Zij stelt dat het vondelingenluik c.q. vondelingenkamer moet worden gezien als laatste redmiddel, omdat met de moeder naar mogelijke alternatieven wordt gekeken. Indien de moeder toch besluit om haar kind achter te laten in een vondelingenkamer zal Stichting Beschermd Wieg alles in het werk stellen om de moeder te bewegen haar gegevens achter te laten, zodat het kind later zijn of haar afstammingsgegevens kan achterhalen.⁸⁶

Tijdens het schrijven van deze scriptie is in de nacht van 12 op 13 mei voor het eerst een baby achtergelaten in een vondelingenkamer in Groningen.⁸⁷ De moeder wist zich geen raad. Vrijwilligers van Stichting Beschermd Wieg hebben het kind opgehaald en overgebracht naar het Martini Ziekenhuis, waar het kind is onderzocht. Het kind bleek helemaal gezond en is vervolgens naar een crisispleeggezin gebracht. Op verzoek van de stichting heeft de moeder

⁷⁷ Sinds 2 september 2014.

⁷⁸ Sinds 7 november 2014.

⁷⁹ Sinds 13 april 2015.

⁸⁰ Sinds 22 juni 2015.

⁸¹ Stichting Beschermd Wieg, ervaringen 2014-2015, p. 2. Online via www.beschermdewieg.nl ga naar: pers en publicaties, verslag van Beschermd Wieg, geraadpleegd 28 mei 2016.

⁸² Isala ziekenhuis Zwolle, www.isala.nl zoek op: Isala, Over Isala, Nieuws, Isala opent vondelingenkamer met Stichting Beschermd Wieg, geraadpleegd op 27 mei 2016.

⁸³ Stichting Beschermd Wieg, ervaringen 2014-2015, p. 1. Online via www.beschermdewieg.nl ga naar: pers en publicaties, verslag van Beschermd Wieg, geraadpleegd 28 mei 2016.

⁸⁴ B. Muller, Het Babyhuis met vondelingenluik 15 oktober 2011, online via <http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=374>

⁸⁵ B. Muller, Het Babyhuis met vondelingenluik 15 oktober 2011, online via <http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=374>

⁸⁶ Stichting Beschermd Wieg, ervaringen 2014-2015, p. 1. Online via www.beschermdewieg.nl ga naar: pers en publicaties, verslag van Beschermd Wieg, geraadpleegd 28 mei 2016.

⁸⁷ Stichting Beschermd Wieg, www.beschermdewieg.nl zoek op nieuws, 18-05-2016, geraadpleegd op 27 mei 2016.

haar gegevens achtergelaten in een gesloten envelop bij de notaris.⁸⁸ Als het kind de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt kan het op deze manier zijn afstammingsgegevens achterhalen.⁸⁹

2.2.2 Illegale adoptie

Zowel zusmoederschap als illegale opneming kunnen worden beschouwd als vormen van adoptie.⁹⁰

Met de term zusmoederschap wordt bedoeld de situatie waarin de ouders van de biologische moeder van het kind het kind opnemen als ware het hun eigen kind.⁹¹ Het kind is biologisch gezien het kind van de jonge moeder, maar door de juridische fictie die ontstaat wordt het gezien als het broertje of zusje daarvan. De jonge moeder wordt in deze situatie de zusmoeder genoemd.⁹²

Met de term illegale opneming wordt bedoeld de situatie waarin het kind wordt opgenomen in een ander gezin, dat het kind bij de gemeente aangeeft en opvoedt als ware het hun eigen kind.⁹³ Een bekend voorbeeld betreft de zaak baby Jayden.⁹⁴ De wensouders hadden in 2008 een kindje in België opgehaald om het vervolgens in Nederland bij de burgerlijke stand aan te geven als zijnde hun eigen kind.⁹⁵

Deze twee vormen van adoptie moeten duidelijk worden onderscheiden van de vorm van adoptie die wel legaal is.⁹⁶ Een kind dat wordt afgestaan op de officiële manier – met toestemming van de RvdK – kan ook worden geadopteerd door de grootouders of familie.

Indien er wordt gekozen voor één van deze vormen van illegale adoptie is er sprake van meerdere strafbare feiten. Ten eerste is er sprake van een strafbaarstelling op grond van artikel 227 WvSr., namelijk valsheid met geschriften, gegevens en biometrische kenmerken. Een

⁸⁸ Stichting Beschermd Wieg, www.beschermdewieg.nl zoek op nieuws, 18-05-2016, geraadpleegd op 27 mei 2016.

⁸⁹ Stichting Beschermd Wieg, www.beschermdewieg.nl zoek op nieuws, 18-05-2016, geraadpleegd op 27 mei 2016.

⁹⁰ NIDAA, *Zusmoederschap*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Zusmoederschap, Straffen zusmoederschap’, geraadpleegd op 28 mei 2016. <http://nidaa.nl/straffen-zusmoederschap.html>.

⁹¹ NIDAA, *Zusmoederschap*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Zusmoederschap, Straffen zusmoederschap’, geraadpleegd op 28 mei 2016. <http://nidaa.nl/straffen-zusmoederschap.html>.

⁹² NIDAA, *Zusmoederschap*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Zusmoederschap, Straffen zusmoederschap’, geraadpleegd op 28 mei 2016. <http://nidaa.nl/straffen-zusmoederschap.html>.

⁹³ NIDAA, *Illegale opneming*, <www.nidaa.nl> ga naar: ‘Illegale opneming, Straffen illegale opneming’, geraadpleegd op 28 mei 2016. <http://nidaa.nl/straffen-illegale-opneming.html>

⁹⁴ Rb. Zwolle – Lelystad 14 juli 2011, ECLI:NL:RBZLY:2011:BR1615.

Hof Arnhem – Leeuwarden 15 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ7164.

⁹⁵ Hof Arnhem – Leeuwarden 15 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ7164.

⁹⁶ Zie voor de procedure paragraaf 2.1.2.

tweede strafbaarstelling is opgenomen in artikel 236 WvSr., namelijk misdrijven tegen de burgerlijke staat, door het opzettelijk onzeker maken van iemands afstamming. Een derde strafbaarstelling is opgenomen in artikel 442 WvSr., waarin is opgenomen dat zonder schriftelijke toestemming van de RvdK een kind wordt opgenomen in een pleeggezin.

Er zijn geen betrouwbare cijfers bekend over deze vormen van illegale adoptie. Vinke stelt dat het slechts om een handjevol kinderen zou gaan.⁹⁷

2.3 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal: ‘Welke mogelijkheden bestaan er zijn om afstand te doen van je kind?’ In Nederland kennen we eigenlijk maar één wettelijke mogelijkheid om afstand te doen van je kind, namelijk het kind ter adoptie afstaan. Indien een vrouw hiervoor kiest treedt het Protocol Afstand ter Adoptie in werking.⁹⁸ De procedure die wordt gevolgd om je kind af te staan is beschreven in paragraaf 2.1.2.

Indien een vrouw wenst te bevallen onder geheimhouding, dan wordt deze procedure vaak gevolgd door een adoptieprocedure. Het enkele bevallen onder geheimhouding is geen mogelijkheid om afstand te doen van het kind. Indien een vrouw kiest om te bevallen onder geheimhouding is het de bedoeling dat haar persoonlijke gegevens geheim worden gehouden voor derden, maar wordt haar naam wel op de geboorteakte vermeldt.⁹⁹ Uit de cijfers van FIOM blijkt dat het aantal vrouwen dat gebruik maakt van de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding sterk is toegenomen.¹⁰⁰ Dit in tegenstelling tot het aantal vrouwen dat een voornemen heeft of daadwerkelijk overgaat tot het afstaan ter adoptie van haar kind.¹⁰¹

⁹⁷ A.J.G. Vinke, ‘*Het belang van het kind bij illegale adoptie*’, Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, 2011/101.

⁹⁸ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand ter Adoptie*’, Den Haag: maart 2015.

⁹⁹ Op grond van art. 43 lid 2 sub b Besluit burgerlijke stand 1994.

¹⁰⁰ FIOM, Factsheet bevallen onder geheimhouding, www.fiom.nl zoek op: bevallen onder geheimhouding factsheet, geraadpleegd op 27 mei 2016.

Aanhangsel Handelingen II 2012-2013, nr. 1748

FIOM, Factsheet afstand ter adoptie, www.fiom.nl, ga naar: nieuws, afstand ter adoptie, jaarcijfers afstand ter adoptie, geraadpleegd op 15 juni 2016.

¹⁰¹ FIOM, Factsheet bevallen onder geheimhouding, www.fiom.nl zoek op: bevallen onder geheimhouding factsheet, geraadpleegd op 27 mei 2016.

Aanhangsel Handelingen II 2012-2013, nr. 1748

FIOM, Factsheet afstand ter adoptie, www.fiom.nl, ga naar: nieuws, afstand ter adoptie, jaarcijfers afstand ter adoptie, geraadpleegd op 15 juni 2016.

Daarnaast zijn er nog illegale mogelijkheden om afstand te doen van je kind. Deze zijn in paragraaf 2.2 aan de orde gekomen, namelijk het kind te vondeling leggen en illegale adoptie.

Hoofdstuk 3: Juridisch kader van het medisch beroepsgeheim

In dit hoofdstuk wordt het medisch beroepsgeheim besproken. Eerst zal in het algemeen worden ingegaan op de wettelijke grondslag van het medisch beroepsgeheim, de belangen die het medisch beroepsgeheim dient en welke aspecten het medisch beroepsgeheim kent. In paragraaf 3.4 zal worden gekeken naar de mogelijkheden om het medisch beroepsgeheim te doorbreken. Dit hoofdstuk eindigt met een tussenconclusie waarbij een antwoord wordt geformuleerd op de vraag: ‘Onder welke omstandigheden kan een arts besluiten zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken?’

3.1 Wat is het medisch beroepsgeheim?

Het medisch beroepsgeheim is een belangrijk recht dat is verankerd in verschillende wettelijke bepalingen, jurisprudentie en gedragsregels. Het medisch beroepsgeheim is onder meer te vinden in artikel 88 Wet BIG, artikel 7:457 BW, en artikel 272 WvSr.¹⁰²

Het medisch beroepsgeheim is niet zozeer een recht van de patiënt, maar meer een plicht van de hulpverlener om te zwijgen over al hetgeen hij te weten is gekomen in de uitoefening van zijn beroep.¹⁰³ Het medisch beroepsgeheim bestaat dan ook uit een zwijgplicht en een verschoningsrecht.¹⁰⁴ Zowel de zwijgplicht als het verschoningsrecht vloeien voort uit de aard van het beroep als arts, zo bepaalde de HR in 1913.¹⁰⁵ De zwijgplicht geldt ten opzichte van iedereen, behalve de patiënt.¹⁰⁶

In het Nederlandse recht is bepaald dat een ieder die op een wettige wijze is opgeroepen verplicht is om een getuigenis af te leggen in een gerechtelijke procedure.¹⁰⁷ Dit betekent dat een getuige verplicht is om te antwoorden op door de rechter aan hem gestelde vragen. Enkel

¹⁰² Kamerstukken II 1985/86, 19522, nr. 3, p. 145.

H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141. Uit art. 8 EVRM (en art. 8 Handvest EU) vloeit tevens de geheimhoudingsplicht ten aanzien van medische gegevens voort. Zie; R.P. Wijne, *‘Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 173.

¹⁰³ F.A.W. Bannier e.a., *‘Beroepsgeheim en verschoningsrecht’*, Den Haag: SDU Uitgevers 2008, p. 3. M. Buijsen e.a., *Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 26.

¹⁰⁴ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.

¹⁰⁵ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 142. HR 21 april 1913, NJ 1913, 958.

¹⁰⁶ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141. M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 33.

¹⁰⁷ Art. 192 WvSr.

indien aan een persoon een verschoningsrecht toekomt is de verschoningsgerechtigde niet verplicht om te antwoorden op door de rechter aan hem gestelde vragen.¹⁰⁸

Het medisch beroepsgeheim dient twee belangen. Ten eerste dient het medisch beroepsgeheim een algemeen belang, de toegankelijkheid van de gezondheidszorg.¹⁰⁹ Een tweede belang van het medisch beroepsgeheim betreft het individuele belang, namelijk het recht op privacy van de patiënt.¹¹⁰ Wanneer het beroepsgeheim niet zorgvuldig wordt nageleefd, kan dit leiden tot terughoudendheid aan de zijde van de patiënt.¹¹¹

3.2 Voor wie geldt het medisch beroepsgeheim?

Van oudsher hebben artsen een medisch beroepsgeheim.¹¹² Daarnaast hebben andere personen die werkzaam zijn in de zorg (tandarts, apotheker, gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, fysiotherapeut, verloskundige en verpleegkundige) een medisch beroepsgeheim.¹¹³ Voor anderen die werkzaam zijn in de zorg, maar zelf geen zorg aanbieden, geldt een afgeleid medisch beroepsgeheim. Hierbij kan worden gedacht aan assistenten, secretaresses en schoonmakers.¹¹⁴

Op grond van artikel 7:457 lid 2 BW geldt het medisch beroepsgeheim niet ten aanzien van personen die rechtstreeks bij de behandeling van de patiënt zijn betrokken. In dit geval wordt de toestemming van de patiënt verondersteld aanwezig te zijn.¹¹⁵

¹⁰⁸ P.P.J. van der Meij, T&C artikel 218 Sv., 2. Geheimhouders, a. algemeen, Deventer: Kluwer 2004. P.P.J. van der Meij, T&C artikel 218 Sv., 3. Bevoegdheid of verplichting?, Deventer: Kluwer 2004. M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 36.

¹⁰⁹ HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, 1. Hoofregel en uitzonderingen (lid 1) H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141. M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 25.

¹¹⁰ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 217. M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 25.

¹¹¹ H.E.G.M. Hermans & M.A.J.M. Buijsen, *‘Recht en gezondheidszorg’*, Amsterdam: Reed Business 2010, p. 248.

H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.

¹¹² KNMG Artseneed 2003.

M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 34.

¹¹³ Art. 3 Wet BIG juncto art. 88 Wet BIG.

¹¹⁴ W.J.L.M. Duijst-Heesters, *‘Boeven in het ziekenhuis’*, Den Haag: SDU Uitgevers 2007, p. 34.

H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 227.

R.P. Wijne, *‘Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 175.

¹¹⁵ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 142-143.

Het verschoningsrecht komt met name aan de orde tegenover de rechter.¹¹⁶ Het geldt voor hen die zich op grond van de wet en de jurisprudentie daarop kunnen beroepen.¹¹⁷ Dat behandelend artsen een verschoningsrecht hebben wordt al sinds 1913 aanvaard.¹¹⁸ Het verschoningsrecht voor andere personen die werkzaam zijn in de zorg is regelmatig in het geding. Zo is uitgemaakt dat militaire artsen, verzekeringsartsen, verpleegkundigen en maatschappelijk werkers een zelfstandig verschoningsrecht hebben, maar de vertrouwensarts kindermishandeling heeft enkel een verschoningsrecht voor zover dat nodig is om de bron van de melding niet bekend te laten worden.¹¹⁹

3.3 Wat valt onder het medisch beroepsgeheim?

‘Wat geldt als object van geheimhouding is afhankelijk van de regeling waarin de plicht tot geheimhouding is opgenomen.’¹²⁰ Het komt er bij de bepalingen op neer dat alles wat een hulpverlener op grond van zijn beroep of medische professie te weten komt onder het medisch beroepsgeheim valt. Dit betreft uiteraard de informatie die de patiënt met de hulpverlener heeft gedeeld, maar ook informatie met betrekking tot ziekenhuisopnames, onderzoeken, behandelingen en voorgeschreven medicatie behoort daartoe.¹²¹ Het medisch beroepsgeheim strekt zich tevens uit tot niet-medische zaken. Hierbij kan worden gedacht aan informatie over privéomstandigheden of persoonsgegevens die een arts te weten is gekomen bijvoorbeeld door informatie van de patiënt zelf, door derden of tijdens een huisbezoek.¹²²

¹¹⁶ C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Verschoningsrecht.

¹¹⁷ H.J.J. Leenen e.a., ‘*Handboek gezondheidsrecht*’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 142.

¹¹⁸ HR 21 april 1913, NJ 1913, 958.

¹¹⁹ Hof ’s-Hertogenbosch 20 juni 1961, NJ 1962, 344.

HR 23 november 1990, NJ 1991, 761.

Rb. Groningen, 18 november 1959, NJ 1960, 392

Rb. Arnhem 8 oktober 1992, TvGR 1993.

HR 15 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:AA3797.

¹²⁰ M. Buijsen e.a., ‘*Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen*’, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 37.

¹²¹ H.J.J. Leenen e.a., ‘*Handboek gezondheidsrecht*’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 217-218.

W.L.J.M. Duijst, ‘*Praktijkboek beroepsgeheim en informatieverstrekking in de zorg*’, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2009, p. 13-14.

¹²² H.J.J. Leenen e.a., ‘*Handboek gezondheidsrecht*’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 217-218.

W.L.J.M. Duijst, ‘*Praktijkboek beroepsgeheim en informatieverstrekking in de zorg*’, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2009, p. 13-14.

H.J.J. Leenen e.a., ‘*Handboek gezondheidsrecht*’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 143-144.

3.4 Uitzonderingen op het medisch beroepsgeheim

Het medisch beroepsgeheim is geen absoluut recht, dit wil zeggen dat het medisch beroepsgeheim in bepaalde omstandigheden kan worden doorbroken.¹²³

Art. 7:457 BW luidt:

Lid 1: Onverminderd het in artikel 448 lid 3, tweede volzin, bepaalde draagt de hulpverlener zorg, dat aan anderen dan de patiënt geen inlichtingen over de patiënt dan wel inzage of afschrift van de bescheiden, bedoeld in artikel 454, worden verstrekt dan met toestemming van de patiënt. Indien verstrekking plaatsvindt, geschiedt deze slechts voor zover daardoor de persoonlijke levenssfeer van een ander niet wordt geschaad. De verstrekking kan geschieden zonder inachtneming van de beperkingen, bedoeld in de voorgaande volzinnen, indien het bij of krachtens de wet bepaalde daartoe verplicht.

Lid 2: Onder anderen dan de patiënt zijn niet begrepen degenen die rechtstreeks betrokken zijn bij de uitvoering van de behandelingsovereenkomst en degene die optreedt als vervanger voor zover de verstrekking noodzakelijk is voor de door hen in dat kader te verrichten werkzaamheden.

De eerste mogelijkheid om het medisch beroepsgeheim te doorbreken blijkt uit artikel 7:457 lid 1 BW, namelijk met toestemming van de patiënt. Dit betekent dat de patiënt zelf toestemming kan geven aan de hulpverlener om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken.¹²⁴ De patiënt kan de hulpverlener hier echter niet toe verplichten.¹²⁵ Indien de arts toestemming krijgt van de patiënt om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken, maar hij acht dit niet in overeenstemming met het algemeen belang dat het medisch beroepsgeheim dient – de vrije toegankelijkheid van de zorg – dan zal hij de toestemming van de patiënt terzijde kunnen schuiven en zijn medisch beroepsgeheim laten prevaleren.¹²⁶

Een tweede mogelijkheid voor het doorbreken van het medisch beroepsgeheim blijkt tevens uit artikel 7:457 lid 1 BW indien er voor de hulpverlener een wettelijke plicht is die hem

¹²³ H.J.J. Leenen e.a., ‘Handboek gezondheidsrecht’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 148.

M. Buijsen e.a., ‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 14.

R.P. Wijne, ‘Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 177.

M. Buijsen e.a., ‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 34.

¹²⁴ H.J.J. Leenen e.a., ‘Handboek gezondheidsrecht’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 149.

¹²⁵ HR 26 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG5979, r.o. 2.6.2 – 2.6.4.

¹²⁶ H.J.J. Leenen e.a., ‘Handboek gezondheidsrecht’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 151.

daartoe dwingt.¹²⁷ Een voorbeeld betreft artikel 21 Wpg. In dit artikel is opgenomen dat een arts die bij een door hem onderzocht persoon een ziektebeeld vaststelt met een volgens de stand van de wetenschap onbekende oorzaak, waarbij een gegronnd vermoeden bestaat van besmettelijkheid en ernstig gevaar voor de volksgezondheid, dit onverwijld moet melden aan de gemeentelijke gezondheidsdienst. Een arts is in dit geval verplicht om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken. Het belang dat het medisch beroepsgeheim dient weegt in dit geval niet op tegen de medische risico's met een collectief karakter.¹²⁸

Dergelijke wettelijke meldplichten zijn ook opgenomen in de Wet op de Lijkbezorging¹²⁹ en in de Wkkgz^{130, 131}.

De derde mogelijkheid om het medisch beroepsgeheim te doorbreken betreft het conflict van plichten. Hierbij dient de hulpverlener zelf belangen tegen elkaar af te wegen om te beoordelen of hij zijn medisch beroepsgeheim kan doorbreken.¹³² Een veelvoorkomend conflict van plichten is wanneer de hulpverlener het vermoeden heeft dat er sprake is van kindermishandeling.¹³³ Op grond van artikel 5.2.6 Wmo 2015 heeft de hulpverlener een uitdrukkelijk meldrecht gekregen. Dit meldrecht geeft de arts de mogelijkheid om bij een vermoeden van kindermishandeling zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken. Indien een arts besluit zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken zal hij zich in een gerechtelijke procedure beroepen op overmacht, in welk geval de strafbaarheid van het feit kan ontvallen.¹³⁴

Om te beoordelen of de arts zijn medisch beroepsgeheim rechtmatig heeft doorbroken kunnen de volgende criteria worden gehanteerd:¹³⁵

- Alles is in het werk gesteld om toestemming tot doorbreking van het geheim te verkrijgen.
- Het niet-doorbreken van het geheim levert voor een ander ernstige schade op.
- De zwijgplichtige verkeert in gewetensnood door het handhaven van de zwijgplicht.

¹²⁷ H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 149.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Uitzonderingen op grond van wet- en regelgeving.

¹²⁸ W. Dijkers, *'Ebola in Nederland'*, NJB, 13 november 2014

J.C.J. Dute, *'Wet publieke gezondheid'*, T&C Gezondheidsrecht, Deventer: Kluwer 2013.

¹²⁹ Art. 7 lid 2 en lid 3 Wet op de lijkbezorging.

¹³⁰ Art. 11 Wkkgz.

¹³¹ Voor een volledig overzicht van de wettelijke doorbrekingsgronden van het medisch beroepsgeheim wordt verwezen naar: Kamerstukken II 2012/13, 33400 XVI, nr. 129, bijlage 2.

¹³² H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

¹³³ CMT 28 september 1972, NJ 1973, 270.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Overmacht; huiselijk geweld.

¹³⁴ Art. 40 WvSr.

¹³⁵ H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

- Er is geen andere weg dan doorbreking van het geheim om het probleem op te lossen.
- Het moet vrijwel zeker zijn dat door de doorbreking van de geheimhoudingsplicht de schade aan de ander kan worden voorkomen of beperkt.
- Het geheim wordt zo min mogelijk geschonden.

In een gerechtelijke procedure zal er marginaal worden getoetst of de hulpverlener een juiste belangenafweging heeft gemaakt om zijn medisch beroepsgeheim al dan niet te doorbreken.

De laatste mogelijkheid voor een arts om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken geldt in het geval van zwaarwegende belangen. Deze grond vloeit voort uit de civiele rechtspraak en de tuchtrechtspraak.¹³⁶ Ook hier dient een belangenafweging plaats te vinden, maar in tegenstelling tot het conflict van plichten is er geen sprake van een dreigend gevaar dat moet worden afgewend.¹³⁷ Een ander onderscheid tussen de doorbrekingsgrond op grond van een conflict van plichten en de doorbrekingsgrond op grond van zwaarwegende belangen is dat de rechter – in plaats van de hulpverlener – vaststelt of er sprake is van een zwaarwegend belang.¹³⁸ De toetsing door de rechter is derhalve geen marginale toetsing. Uit de jurisprudentie blijkt dat er voldoende concrete aanwijzingen dienen te zijn dat door handhaving van het medisch beroepsgeheim een ander zwaarwegend belang kan worden geschaad.¹³⁹

In het kader van dit onderzoek zijn de Valkenhorst-zaken¹⁴⁰ van belang. Deze zaken komen in hoofdstuk 5 uitgebreid aan de orde.

3.5 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de volgende deelvraag centraal: ‘Onder welke omstandigheden kan een arts besluiten zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken?’ Daarvoor is in dit hoofdstuk het medisch beroepsgeheim aan bod gekomen, het bleek een zeer belangrijk recht te zijn om de

¹³⁶ M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 34.

¹³⁷ R.P. Wijne, *‘Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 180.

M. Buijsen e.a., *‘Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen’*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 34.

¹³⁸ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 151. HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

¹³⁹ H.J.J. Leenen e.a., *‘Handboek gezondheidsrecht’*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 151. HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

¹⁴⁰ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337.

toegankelijkheid van de gezondheidszorg te waarborgen.¹⁴¹ Dit blijkt onder meer uit het feit dat het medisch beroepsgeheim in verschillende wettelijke bepalingen, jurisprudentie en gedragsregels is verankerd en de beperkte mogelijkheden om er vanaf te wijken.

Er zijn vier gronden aan te wijzen voor doorbreking van het medisch beroepsgeheim. Enkel in het geval van een wettelijke verplichting is de hulpverlener verplicht zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken.¹⁴²

Zelfs indien de patiënt de hulpverlener toestemming verleent om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken, is de hulpverlener niet verplicht dit te doen.¹⁴³ Het is de hulpverlener die een belangenafweging dient te maken tussen het doorbreken van zijn medisch beroepsgeheim en de belangen die het beroepsgeheim dient. Indien hij doorbreking van zijn medisch beroepsgeheim niet in overeenstemming acht met het grotere algemene belang dat het medisch beroepsgeheim dient – de toegankelijkheid van de gezondheidszorg – zal hij niet overgaan tot doorbreking van zijn medisch beroepsgeheim.

Bij de mogelijkheden om het medisch beroepsgeheim te doorbreken met toestemming van de patiënt of in het geval van een conflict van plichten is het de hulpverlener die na een belangenafweging tot de conclusie kan komen of hij zijn medisch beroepsgeheim wel of niet zal doorbreken.¹⁴⁴

In het geval dat het medisch beroepsgeheim dient te worden doorbroken op grond van andere zwaarwegende belangen is het de rechter die deze belangenafweging verricht.¹⁴⁵

¹⁴¹ HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, 1. Hoofregel en uitzonderingen (lid 1)
H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.
M. Buijsen e.a., *Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 25.

¹⁴² C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Uitzonderingen op grond van wet- en regelgeving.

¹⁴³ HR 26 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG5979, r.o. 2.6.2 – 2.6.4.

¹⁴⁴ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

¹⁴⁵ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 151.
HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

Hoofdstuk 4: Het recht op afstammingsgegevens

In hoofdstuk twee is beschreven welke juridische consequenties een zwangerschap met zich meebrengt. De familierechtelijke betrekking(en) tussen de ouder(s) en het kind ontstaan van rechtswege bij een bevalling.¹⁴⁶ In dit hoofdstuk staat het recht op afstammingsgegevens centraal. In dit hoofdstuk zal onderzocht worden aan welke internationale en nationale wettelijke bepalingen een recht op afstammingsgegevens kan worden ontleend. Daarvoor is het noodzakelijk om eerst onderscheid te maken tussen de juridische moeder en de genetische moeder.

In veruit de meeste gevallen zal de juridische moeder ook de genetische moeder van het kind zijn.¹⁴⁷ Dit is echter niet per definitie het geval. Zo kan er via kunstmatige voortplantingstechnieken – met behulp van een donoreicel – ook een zwangerschap tot stand worden gebracht. In paragraaf 2.1 is beschreven dat de vrouw uit wie het kind wordt geboren de juridische moeder van het kind is. Dit volgt uit artikel 1:198 BW. Dit betekent dat zelfs als gebruik wordt gemaakt van het genetisch materiaal van een andere vrouw, dat degene die het kind baart de juridische moeder is.¹⁴⁸ Daarnaast is het ook mogelijk om via de adoptieprocedure – omschreven in paragraaf 2.1.2 – het kind te adopteren. Indien een vrouw het kind heeft geadopteerd is zij tevens op grond van artikel 1:198 BW de juridische moeder van het kind.¹⁴⁹ In deze gevallen komt de juridische moeder niet overeen met de genetische moeder.

De genetische moeder van het kind is de vrouw van wie het genetisch materiaal afkomstig is. Het kind dat geen informatie heeft omtrent zijn of haar afstamming kan te maken krijgen met grote (psychologische) problemen.¹⁵⁰ Hij of zij zal met onduidelijkheden omtrent zijn of haar afkomst op zoek gaan naar zijn of haar genetische ouder(s).

¹⁴⁶ Art. 1:197 BW.

¹⁴⁷ 13250 levendgeborenen in april 2016, www.cbs.nl zoek op bevolking en bevolkingsonderzoek; per maand, kwartaal en jaar, geraadpleegd op 27 mei 2016. Tegenover 700 kinderen die jaarlijks via KID geboren worden. Zie; Janssens e.a., ‘Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting: inhoud en gevolgen’, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 2005, afl. 149, p. 1412-1416.

¹⁴⁸ Asser-De Boer, ‘Asser’s Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht, Personen- en familierecht’, Deventer: Kluwer 2006, nr. 695.

¹⁴⁹ Kamerstukken II, 1995/96, 24649, nr. 3 (MvT), p. 7.

¹⁵⁰ J.A.E. van Raak-Kuiper, ‘Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie’, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

Een ander onderscheid dat van belang is om te maken is het verschil tussen statusvoorlichting en afstammingsvoorlichting. Statusvoorlichting betreft de voorlichting aan het kind dat zijn of haar genetische ouder(s) niet de persoon/personen is/zijn waarvan het kind dacht af te stammen.¹⁵¹ Deze voorlichting is essentieel voor het kind om überhaupt op zoek te gaan naar zijn afstammingsgegevens.¹⁵² Afstammingsvoorlichting geeft het kind de voorlichting van wie hij of zij afstamt.

4.1 Doorwerking van het internationale recht in de nationale rechtsorde.

Nederland kent een gematigd monistisch stelsel.¹⁵³ Dit betekent dat de regels van het internationaal recht deel uitmaken van het in de nationale rechtsorde geldende recht.¹⁵⁴ Op grond van artikel 93 Grondwet hebben bepalingen van verdragen – en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties – die naar hun inhoud een ieder kunnen verbinden verbindende kracht oftewel rechtstreekse werking nadat zij zijn bekend gemaakt.¹⁵⁵ Op grond van artikel 94 Grondwet vinden geldende wettelijke voorschriften geen toepassing indien deze toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepalingen van verdragen – en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties. Het is aan de rechter voorbehouden om te bepalen of aan een bepaling rechtstreekse werking toekomt.¹⁵⁶

Het is in Nederland gebruikelijk om voordat een verdrag wordt bekrachtigd te onderzoeken of de nationale wetgeving in overeenstemming is met het verdrag.¹⁵⁷ Dit heeft geleid tot de Goedkeuringswet IVRK welke in Nederland op 2 november 1994 werd aangenomen. Het IVRK trad vervolgens voor Nederland op 8 maart 1995 in werking.¹⁵⁸

Uit de toelichting bij de Goedkeuringswet blijkt dat onder andere aan artikel 7 lid 1 eerste zinsnede volgens de regering rechtstreekse werking kan worden toegekend, voor wat betreft het recht op registratie en op een naam.¹⁵⁹

¹⁵¹ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 11.

¹⁵² J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 11-12.

¹⁵³ P.H. Kooijmans, *'Internationaal publiekrecht in vogelvlucht'*, Deventer: Kluwer 2008, p. 87.

¹⁵⁴ P.H. Kooijmans, *'Internationaal publiekrecht in vogelvlucht'*, Deventer: Kluwer 2008, p. 84.

¹⁵⁵ P.H. Kooijmans, *'Internationaal publiekrecht in vogelvlucht'*, Deventer: Kluwer 2008, p. 89.

¹⁵⁶ P.H. Kooijmans, *'Internationaal publiekrecht in vogelvlucht'*, Deventer: Kluwer 2008, p. 89.

¹⁵⁷ A. Nollkaemper, *'Kern van het internationaal publiekrecht'*, Den Haag: Boom Juridisch uitgevers 2011, p. 494.

¹⁵⁸ Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden, jaargang 1995, nr. 92.

¹⁵⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22855 (R1451), nr. 3, p. 9.

Deze rechtstreekse werking vloeit voort uit de rechtstreekse werking die aan artikel 24 Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten is toegekend.

Volgens Liefwaard is mede door de onduidelijkheid over de rechtstreekse werking – van de bepalingen uit het IVRK – sprake van een beperkte doorwerking van het IVRK in de Nederlandse rechtsorde.¹⁶⁰ Toezicht op het IVRK wordt uitgevoerd door het Comité voor de Rechten van het Kind.¹⁶¹ Het Comité beschikt niet over de bevoegdheid tot het opleggen van sancties.¹⁶² Bovenstaande leidt ertoe dat er naast een beroep op het IVRK vaak een beroep wordt gedaan op het EVRM.

4.1.1 Het IVRK

Het IVRK kan worden omschreven als een uniek mensenrechtenverdrag. Het bevat naast traditionele burgerlijke en politieke rechten ook sociale, economische en culturele rechten en diverse bepalingen ter bescherming van het kind.¹⁶³ Kinderen worden in het IVRK beschouwd als zelfstandige dragers van rechten en ontvangers van speciale bescherming. Ten opzichte van de rechten zoals opgenomen in andere mensenrechtenverdragen geeft het IVRK een gerichtere invulling en uitbreiding specifiek voor kinderen.¹⁶⁴

Bij de interpretatie van het IVRK zijn vier principes als richtlijn te hanteren. Het gaat hier om het principe van non-discriminatie, het belang van het kind, participatie en het recht op overleven en ontwikkeling.¹⁶⁵

Uit de bepalingen van het IVRK blijkt dat het uitgangspunt is dat kinderen opgroeien bij hun biologische ouder(s). Dat het kind op de hoogte is van zijn afstamming kan daarbij worden gezien als minimumnorm.¹⁶⁶ Bij de vraag of er een recht op afstammingsgegevens bestaat wordt vaak verwezen naar artikel 7 IVRK.

G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014, p. 17.

¹⁶⁰ T. Liefwaard, *Kinderrechten in de Grondwet*, FJR 2010, 1, p. 1.

¹⁶¹ Artikel 43 lid 1 IVRK.

¹⁶² E. Verhellen, *Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2005, p. 115.

¹⁶³ J.E. Doek, *Rechten van Kinderen: Some Concluding Observations and Recommendations.* Rede uitgesproken ter gelegenheid van het afscheid als hoogleraar aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam op 8 september 2004.

G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014, p. 3.

¹⁶⁴ G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014, p. 3.

¹⁶⁵ R. Boonen (red.), *Kinderrechten aanpakken*, Congresboek, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2004, p. 37. E. Verhellen, *Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2005, p. 114.

¹⁶⁶ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 6.

Artikel 7 lid 1 IVRK bepaalt dat een kind onmiddellijk na de geboorte wordt ingeschreven en vanaf de geboorte het recht heeft op een naam, een nationaliteit en voor zover mogelijk het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

Ten aanzien van artikel 7 lid 1 IVRK geldt dat uit de rechtspraak blijkt dat de rechter de neiging heeft zich niet expliciet uit te laten over de rechtstreekse werking.¹⁶⁷

De bewoordingen uit artikel 7 lid 1 IVRK luidende dat een kind voor zover mogelijk het recht heeft om zijn of haar ouder(s) te kennen en door hen te worden verzorgd vinden hun oorsprong in het bezwaar dat Duitsland en de Verenigde Staten hadden geuit tegen de oorspronkelijke bewoordingen van artikel 7 IVRK. In deze landen was het mogelijk om anoniem afstand te doen van een kind.¹⁶⁸

Het recht van het kind om voor zover mogelijk zijn of haar ouder(s) te kennen omvat meer dan slechts het kennen van hun naam.¹⁶⁹ Over de vraag wat hieronder dient te worden verstaan laat de HR zich niet uit, maar heeft bepaald dat het recht van het kind niet zo ver reikt dat hij persoonlijk contact met zijn of haar genetische ouder(s) kan afdwingen.¹⁷⁰

Binnen deze door de HR gestelde grenzen kan aansluiting worden gezocht bij de adoptieprocedure waarbij het inmiddels algemeen is geaccepteerd dat een kind dat geadopteerd is, naast het recht op de naam van zijn of haar biologische ouder(s) ook recht heeft om te weten om welke reden hij of zij is afgestaan.¹⁷¹ Van Raak-Kuiper stelt dat afstammingsinformatie kan worden gezien als het geheel van statusvoorlichting en afstammingsgegevens. De afstammingsgegevens kunnen meer of minder specifiek zijn en hoeven niet per definitie te leiden tot de identiteit van de biologische ouder(s) en/of familieleden.¹⁷²

¹⁶⁷ G.J.W. Pulles, *Vijftientwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014, p. 19-20.

¹⁶⁸ M. Blaak e.a., *Handboek internationaal jeugdrecht*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 206.

¹⁶⁹ HR 22 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1935, r.o. 3.4.

¹⁷⁰ HR 22 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1935, r.o. 3.4.

¹⁷¹ C. Forder, *Erkenning door de vrouwelijke partner van de moeder. In welke mate heeft de biologische vader het recht het kind te erkennen, hoe werkt prenatale erkenning in deze context en welk recht heeft het kind van duo-moeders op afstammingsinformatie in het licht van het EVRM en IVRK?*, Maastricht: Universiteit Maastricht, p. 63.

¹⁷² J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 14.

Artikel 7 IVRK is nauwverwant met artikel 8 IVRK waarin is bepaald dat eerbiediging van het recht van het kind mede omvat zijn persoonlijke identiteit te behouden. Het recht de ouder(s) te kennen maakt onderdeel uit van de ontwikkeling en het behoud van de identiteit. Dit recht is tevens opgenomen in artikel 8 EVRM dat hierna zal worden behandeld.

4.1.2 Het EVRM

Artikel 8 lid 1 EVRM waarborgt het recht op eerbiediging van privéleven, familielevens, woning en correspondentie. Het EHRM heeft geen definitie gegeven van het begrip privéleven. Daarmee is het een normatief open bepaling die ruim kan worden ingevuld.¹⁷³ Uit het recht op eerbiediging van het privéleven, in het bijzonder het recht op persoonlijke identiteit, vloeit voort dat een kind het recht heeft om te weten van wie het afstamt.¹⁷⁴ Een dossier waarin persoonsidentificerende gegevens zijn vastgelegd betreffen volgens het Europese Hof gegevens van het privéleven en gezinsleven. Hiermee is de mogelijkheid gecreëerd om een beroep te kunnen doen op artikel 8 lid 1 EVRM.¹⁷⁵

In de zaak *Odièvre tegen Frankrijk* moest het EHRM zich uitlaten over de vraag of de absolute onmogelijkheid om afstammingsgegevens te kunnen achterhalen een schending oplevert van artikel 8 lid 1 EVRM.¹⁷⁶ Pascale is in 1965 in Frankrijk geboren en door haar genetische moeder afgestaan aan de Franse autoriteiten. De gegevens rond haar geboorte en de identiteit van haar moeder worden geheim gehouden. Nadat ze is geadopteerd wordt haar oorspronkelijke geboorteakte geacht nietig te zijn. In 1990 krijgt ze niet-identificeerbare gegevens omtrent haar afkomst. Pascale verzoekt echter om de oorspronkelijke geboorteakte om zo de identiteit van haar moeder te kunnen achterhalen. Zij stelt dat de onmogelijkheid om haar biologische afstamming te achterhalen een schending van artikel 8 lid 1 EVRM oplevert.¹⁷⁷

¹⁷³ EHRM 25 maart 1993, nr. 13134/87, § 34-36.

¹⁷⁴ EHRM 20 december 2007, nr. 23890/02, EHCR 2008/34, ECLI:NL:XX:2007:BC5545.

J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 6.

¹⁷⁵ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 7.

EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83.

¹⁷⁶ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

¹⁷⁷ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

Het EHRM oordeelt dat artikel 8 lid 1 EVRM niet is geschonden door de absolute onmogelijkheid om afstammingsgegevens te achterhalen.¹⁷⁸ Indien een land ervoor heeft gekozen om aan vrouwen de mogelijkheid te bieden anoniem afstand te doen van hun kind is dit derhalve niet in strijd met artikel 8 lid 1 EVRM. Tevens blijkt uit de zaak Odièvre tegen Frankrijk dat artikel 8 lid 1 EVRM geen absoluut recht behelst. Bij botsende belangen dient er een belangenafweging plaats te vinden om te beoordelen welk specifiek belang in het concrete geval dient te prevaleren.

4.2 Nationale regelgeving

Wat betreft de Nederlandse wetgeving is er alleen in de Wdkb een recht opgenomen op het achterhalen van afstammingsgegevens.¹⁷⁹ Dit betekent dat alleen voor personen waarop deze wet van toepassing is hier een recht aan kunnen ontleen. De Wdkb is van toepassing indien er een zwangerschap met behulp van een donor door middel van kunstmatige voortplantingstechnieken tot stand is gebracht. Dit kan worden uitgevoerd indien er bij één van de partners sprake is van onvruchtbaarheid. Daarnaast worden deze technieken steeds vaker ingezet in het geval van een kinderwens bij een homoseksueel stel of een alleenstaande.¹⁸⁰ Indien er bij kunstmatige voortplantingstechnieken gebruik wordt gemaakt van een donor kunnen er voor het kind, dat zo verwekt is, vragen ontstaan omtrent zijn afstamming.

De maatschappelijke discussie omtrent de wettelijke vormgeving van het recht van het kind op kennisname van informatie over de biologische ouders begint met het Wetsvoorstel Herziening van het afstammingsrecht in 1988.¹⁸¹ Er is op dat moment in de samenleving geen overeenstemming of de anonimiteitswaarborg van de donor gegarandeerd moet (kunnen) blijven.¹⁸² In de parlementaire geschiedenis is de vraag naar volledige anonimiteit of volledige opheffing van de anonimiteit van de donor uitvoerig aan de orde gekomen.¹⁸³ De werkgroep

¹⁷⁸ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

¹⁷⁹ Art. 3 lid 1 Wdkb.

¹⁸⁰ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 56.

¹⁸¹ H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 50.

¹⁸² H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 50.

J. Kremer, *'Een kind heeft recht op adequate ouders'*, Medisch Contact 1988, p. 1276.

¹⁸³ Kamerstukken II 1987/88, 2706, nr. 2.

Kamerstukken II 1992/93, 23207, nr. 3, p. 3.

Kamerstukken II 1992/93, 23207, nr. 1.

Afstamming en Donorinseminatie raadt wetgeving, die meteen zou uitgaan van volledige opheffing van de anonimiteit van de donor, af. Mogelijke negatieve gevolgen hiervan zouden een sterke vermindering van het aantal donoren, het verkrijgen van genetisch materiaal buiten de reguliere kanalen om en het ondergaan van een dergelijke behandeling in het buitenland waar wel anonimiteit wordt gewaarborgd, zijn.¹⁸⁴

Het Wetsvoorstel Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting is op 25 april 2002 door de Senaat aanvaard. De regering acht de kennis omtrent de eigen afstamming voor het individu van groot belang.¹⁸⁵ In de Wdkb zijn regels opgenomen voor de bewaring, het beheer en de verstrekking van gegevens van embryo's, zaad- en eicellen.¹⁸⁶

De overgangsregeling hield in dat donoren die voor 1 juni 2004 zaad- of eicellen doneren schriftelijk bezwaar konden indienen tegen de verstrekking van persoonsidentificerende gegevens. Persoonsidentificerende gegevens zijn onder andere naam, adres en woonplaats. Na 1 juni 2004 – wanneer de wet volledig in werking is getreden – is het niet meer mogelijk om anoniem zaad- of eicellen te doneren.

De kern van de Wdkb is de oprichting van een centrale database waarin gegevens van donoren worden bewaard.¹⁸⁷ Het gaat hier om medische gegevens, fysieke en persoonlijke kenmerken, gegevens over de sociale achtergrond van de donor en zijn persoonsidentificerende gegevens.¹⁸⁸ De centrale database wordt beheerd door de SDKB.¹⁸⁹ Indien zich een situatie voordoet waarin de belangen van het kind – dat de identiteit van de donor wil leren kennen – botsen met de belangen van de donor – die daaraan niet mee wil werken – oordeelt de SDKB welk belang dient te prevaleren.¹⁹⁰

¹⁸⁴ H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 51.

Kamerstukken II 1992/93, 23207, nr. 3, p. 3.

¹⁸⁵ H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 57-58.

¹⁸⁶ Kamerstukken I 2000/01, 23207, nr. 201.

H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 59.

¹⁸⁷ H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 59.

¹⁸⁸ Besluit donorgegevens kunstmatige bevruchting, welke is gebaseerd op artikel 2 lid 1 en artikel 3 lid 8 Wdkb. H.B. Winter e.a., *'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting'*, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 59.

¹⁸⁹ Art. 4 lid 1 Wdkb.

¹⁹⁰ Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting, *'Jaarverslag 2014'*, Den Haag 2016, p. 4.

Tijdens de algemene behandeling van het wetsvoorstel komt naar aanleiding van het Amendement van der Staaij c.s.¹⁹¹ de vraag welke belangen van de donor zo zwaarwegend zouden kunnen zijn dat die opwegen tegen het belang van het kind om zijn biologische ouder(s) te leren kennen, aan de orde.¹⁹² Als mogelijke situaties worden in dit verband genoemd een donor die in detentie verblijft of een geestelijke stoornis heeft, maar niet iedereen acht deze omstandigheden voldoende om tegemoet te komen aan de anonimiteitswens van de donor.¹⁹³

Indien de beslissing van de SDKB voor één van beide partijen niet tot de gewenste uitkomst leidt is de bestuursrechter in dit geval de bevoegde rechterlijke instantie.¹⁹⁴

In de Wdkb is echter geen verplichting opgelegd aan de ouder(s) om het kind statusvoorlichting te geven. Indien het kind geen kennis of vermoeden heeft omtrent op welke wijze het is ontstaan zal het geen gebruik kunnen maken van de hem of haar via de Wdkb toegekende rechten.¹⁹⁵

Opvallend aan de Wdkb is dat een donor die voor 1 juni 2004 zijn of haar zaad- of eicellen heeft gedoneerd, maar deze pas na 1 juni 2004 zijn gebruikt ten behoeve van een zwangerschap, het kind dat daaruit wordt geboren geen mogelijkheid verkrijgt onder de Wdkb om zijn afstammingsgegevens te achterhalen.¹⁹⁶

4.3 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal: ‘Aan welke bepalingen kan een kind, dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, een recht ontlennen?’

¹⁹¹ Amendement van Van der Staaij, Rouvoet, Swildens-Rozendaal e.a. Kamerstukken II, 1997/98, 23207, nr. 24.

¹⁹² H.B. Winter e.a., ‘Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting’, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 57.

Handelingen II 2000/01, nr. 41, p. 3260-3278.

Handelingen II 2000/01, nr. 42, p. 3302-3334.

¹⁹³ H.B. Winter e.a., ‘Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting’, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 57.

Handelingen II 2000/01, nr. 41, p. 3260-3278

Handelingen II 2000/01, nr. 42, p. 3302-3334.

¹⁹⁴ Kamerstukken I 2000/01, 23207, nr. 201b, p. 9, nr. 3a, p. 2-3.

H.B. Winter e.a., ‘Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting’, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 58-59.

¹⁹⁵ H.B. Winter e.a., ‘Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting’, Den Haag: ZonMw: 2012, p. 61-62.

¹⁹⁶ Janssens e.a., ‘Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting: inhoud en gevolgen’, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 2005, afl. 149, p. 1412.

Een kind dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens zal eerst over zijn of haar status moeten zijn voorgelicht. Indien een kind geen statusvoorlichting heeft gekregen en het verder geen vermoeden heeft dat zijn of haar ouder(s) niet zijn of haar genetische ouder(s) is/zijn zal het kind zijn of haar recht op afstammingsgegevens namelijk niet kunnen effectueren.¹⁹⁷ Er is geen wettelijke verplichting om een kind voor te lichten over zijn of haar status.

Indien een kind wel is voorgelicht omtrent zijn of haar status kan het op zoek gaan naar zijn of haar afstammingsgegevens. Het recht op afstammingsgegevens is in het IVRK en EVRM nergens expliciet vastgelegd. Het kan echter wel worden afgeleid uit artikel 7 lid 1 IVRK, artikel 8 IVRK en artikel 8 lid 1 EVRM. In het nationale recht is er voor kinderen die verwekt zijn door middel van kunstmatige voortplantingstechnieken met behulp van een donor een recht op afstammingsgegevens te ontlenen aan de Wdcb.¹⁹⁸ Dit is een beperkte groep van de kinderen die onbekend is met zijn of haar afstamming. De overige kinderen uit deze groep kunnen alleen een beroep doen op de rechtstreekse werking van de bepalingen uit het IVRK en het EVRM.¹⁹⁹

Mede door de onduidelijkheid van de rechtstreekse werking van bepalingen uit het IVRK in de Nederlandse rechtsorde wordt naast een beroep op artikel 7 lid 1 IVRK vaak een beroep gedaan op artikel 8 lid 1 EVRM wanneer een kind op zoek gaat naar een wettelijke mogelijkheid om zijn afstammingsgegevens te achterhalen.²⁰⁰

Met betrekking tot artikel 7 lid 1 IVRK kan worden geconcludeerd dat een kind het recht heeft om voor zover mogelijk zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. De woorden ‘voor zover mogelijk’ leiden ertoe dat het niet in strijd is met het IVRK indien een land de mogelijkheid biedt aan vrouwen om hun kind anoniem af te staan.²⁰¹

¹⁹⁷ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 11-12.

¹⁹⁸ Art. 3 lid 1 sub b Wdcb.

¹⁹⁹ Art. 93 juncto art. 94 Grondwet.

²⁰⁰ T. Liefwaard, *Kinderrechten in de Grondwet*, FJR 2010, 1, p. 1.

Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820.

Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796.

Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062.

Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790.

HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337.

²⁰¹ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

Met betrekking tot artikel 8 lid 1 EVRM kan worden geconcludeerd dat uit het recht op eerbiediging van het privéleven, in het bijzonder het recht op persoonlijke identiteit, voortvloeit dat een kind het recht heeft om te weten van wie het afstamt.²⁰² De absolute onmogelijkheid om afstammingsgegevens te achterhalen is volgens het EHRM echter geen schending van artikel 8 lid 1 EVRM.²⁰³

Bovenstaande rechten zijn geen absolute rechten. Bij botsende belangen dient er een belangenafweging plaats te vinden om te beoordelen welk specifiek belang in het concrete geval dient te prevaleren.

²⁰² EHRM 20 december 2007, nr. 23890/02, EHCR 2008/34, ECLI:NL:XX:2007:BC5545.

J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 6.

²⁰³ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

Hoofdstuk 5: Belangenafweging

In dit hoofdstuk zal de belangenafweging die moet worden gemaakt indien twee of meer niet absolute rechten met elkaar botsen centraal staan.

In paragraaf 5.1 zal worden ingegaan op welke belangen het kind heeft bij zijn afstammingsgegevens. In hoofdstuk vier is beschreven dat het recht op afstammingsgegevens geen absoluut recht is en eventueel dient te wijken voor andere zwaarwegende belangen. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 stil gestaan bij het belang van het medisch beroepsgeheim. In paragraaf 3.1 bleek dat dit recht de vrije toegankelijkheid van de gezondheidszorg waarborgt en tevens de individuele privacy van de patiënt. Uit paragraaf 3.4 bleek dat dit ook geen absoluut recht is. Een dergelijke belangenafweging tussen het recht op afstammingsgegevens en het medisch beroepsgeheim vond plaats in de Valkenhorst-zaken, deze zullen in paragraaf 5.3 uitvoerig worden besproken.

5.1 Het belang van afstammingsgegevens

Binnen het recht op afstammingsgegevens zijn verschillende belangen te onderscheiden. Ten eerste het psychosociaal belang van het kind dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens.²⁰⁴ Dit houdt in dat kinderen die onbekend zijn met hun afstammingsgegevens te maken kunnen krijgen met identiteitsproblemen. Over het algemeen zullen veel mensen op een bepaald moment op zoek gaan naar hun roots.²⁰⁵ Zij stellen zich vragen als ‘Wie ben ik?’ en ‘Op wie lijk ik?’.²⁰⁶ Uit alle zoektochten blijkt de vraag naar wie de biologische ouder(s) is/zijn een grote rol te spelen. Ook uit het aantal aanvragen dat SDKB per jaar ontvangt blijkt dat steeds meer kinderen die met behulp van een donor zijn geboren op zoek gaan naar gegevens omtrent hun afstamming.²⁰⁷

Ten tweede het medisch belang van het kind dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens.²⁰⁸ Bij bepaalde erfelijke ziekten is het in het belang van het kind om hiervan op de hoogte te zijn voor het eventueel kunnen nemen van preventieve

²⁰⁴ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

²⁰⁵ Denk aan de televisieprogramma's als KRO Spoorloos, DNA onbekend, maar ook aan mensen die uit pure belangstelling hun familiestamboom na gaan.

²⁰⁶ S. Bogaerts & G. van Aelst, *Adolescentie en interculturele adoptie*, Leuven-Apeldoorn: Garant 1998, p. 46.

²⁰⁷ Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting, *Jaarverslag 2014*, Den Haag 2016, p. 8.

²⁰⁸ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

maatregelen.²⁰⁹ Zo kan het gebruikelijk zijn om vaker een periodiek medisch onderzoek te laten verrichten bij de vrouw indien er borstkanker in de familie voorkomt. Daarnaast is de kennis over eventuele erfelijke aandoeningen van belang bij het stellen van een diagnose, omdat deze kennis kan bijdragen aan een beter inzicht in de gezondheidstoestand van de patiënt.²¹⁰ Ook bij het maken van belangrijke keuzes – wel of niet de kinderwens in vervulling laten gaan? – kunnen de afstammingsgegevens van wezenlijk belang zijn. Indien een ernstige erfelijke overdraagbare ziekte in de familie voorkomt – zoals bijvoorbeeld de ziekte van Huntington – kan een persoon met behulp van zijn of haar afstammingsgegevens besluiten hoe hij of zij een eventuele kinderwens in vervulling kan laten gaan.²¹¹

Tot slot kan nog het juridisch belang worden genoemd.²¹² In hoofdstuk twee is beschreven dat aan het bestaan van familierechtelijke betrekkingen bepaalde rechtsgevolgen verbonden zijn, bijvoorbeeld dat de juridische ouder(s) het ouderlijk gezag heeft/ hebben over minderjarige kinderen.²¹³ Daarmee hebben zij ook de plicht om het kind te verzorgen en op te voeden.²¹⁴ Dit juridisch belang is bijvoorbeeld ook terug te vinden in het erfrecht, waarbij kinderen ten overstaan van hun juridische ouder(s) een speciale positie bekleden.²¹⁵

Het EHRM heeft zich verschillende keren uitgelaten over het belang van afstammingsgegevens. De eerste zaak die hier wordt besproken betreft de uitspraak van het EHRM in de zaak Gaskin tegen het Verenigd Koninkrijk.²¹⁶ Gaskin werd in 1959 geboren en na negen maanden – door de dood van zijn moeder – in een pleeggezin geplaatst. Hij verbleef gedurende zijn jeugd in verschillende pleeggezinnen waar een dossier van werd aangelegd. Gaskin vroeg inzage in dit dossier, maar door de dossieropsteller werd gesteld dat enkel inzage werd verleend indien er toestemming was van de gegevensverstrekker. Gaskin stelt dat artikel 8 lid 1 EVRM is geschonden en verzoekt het EHRM hierover te oordelen. Het EHRM komt tot de conclusie dat artikel 8 lid 1 EVRM is geschonden met name van het hierin

²⁰⁹ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

²¹⁰ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

²¹¹ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

²¹² J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 131.

²¹³ Art. 1:245 lid 3 BW.

²¹⁴ Art. 1:247 BW.

²¹⁵ Zie bijvoorbeeld art. 4:10 lid 1 sub a BW.

²¹⁶ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83.

geïncorporeerde evenredigheidsbeginsel. Het Hof stelt tevens dat er een vitaal belang van de mens is bij persoonlijke informatie over zijn formatieve levensjaren.²¹⁷ Het EHRM oordeelde dat aan de weigering tot het verlenen van toestemming – door zowel de dossieropsteller als de gegevensverstrekker – geen doorslaggevende betekenis mocht worden toegekend indien een persoon op wie de gegevens betrekking heeft verzocht om inzage in deze gegevens. Dit zou namelijk in strijd zijn met het in artikel 8 lid 1 EVRM beschermde recht op respect voor het privéleven.²¹⁸

Het EHRM heeft in de zaak M.G. tegen het Verenigd Koninkrijk geoordeeld dat dit ook geldt indien het een verzoek betreft omtrent afstammingsgegevens.²¹⁹

Ook daarna heeft het EHRM zich nog verschillende malen uitgelaten over het belang van afstammingsgegevens voor de persoonlijke ontwikkeling.²²⁰ Geconcludeerd kan worden dat het recht op afstammingsgegevens voor het kind van vitaal belang is. Het is weliswaar geen absoluut recht, maar dient slechts te wijken voor een recht met een nog zwaarwegender belang.

5.2 Het medisch beroepsgeheim

In paragraaf 3.1 bleek dat het medisch beroepsgeheim twee belangen dient. Ten eerste het algemeen belang, de toegankelijkheid van de gezondheidszorg en ten tweede het individuele belang, namelijk het recht op privacy van de patiënt.²²¹ Wanneer het beroepsgeheim niet zorgvuldig wordt nageleefd, kan dit leiden tot terughoudendheid aan de zijde van de patiënt.²²²

Omdat de toegankelijkheid van de gezondheidszorg moet worden gewaarborgd zijn er slechts beperkte mogelijkheden om het medisch beroepsgeheim te doorbreken. In paragraaf 3.4 is

²¹⁷ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83.

L. Verhey, *'Het recht op inzage in afstammingsgegevens'*, NJCM-Bulletin 1992, 17-2, p. 156, § 49.

²¹⁸ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 § 49 en 36-37.

²¹⁹ EHRM 24 september 2002, nr. 39393/98, § 27.

²²⁰ EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²²¹ HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, 1. Hoofdregeel en uitzonderingen (lid 1)

H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141, p. 217.

Buijsen e.a., *'Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen'*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2012, p. 25.

²²² H.E.G.M. Hermans & M.A.J.M. Buijsen, *'Recht en gezondheidszorg'*, Amsterdam: Reed Business 2010, p. 248.

H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 141.

beschreven wanneer het medisch beroepsgeheim kan worden doorbroken. Het medisch beroepsgeheim kan – na een belangenafweging – worden doorbroken indien er sprake is van toestemming van de patiënt, een conflict van plichten of van zwaarwegende belangen. Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat er geen belangenafweging dient te worden gemaakt indien er een wettelijke plicht is, die noopt tot het doorbreken van het medisch beroepsgeheim. Van een dergelijke plicht is in het kader van dit onderzoek geen sprake.

In het kader van dit onderzoek geldt ten eerste dat er geen toestemming zal zijn van de patiënt om het medisch beroepsgeheim te doorbreken. De wens van de patiënt is immers om haar kind anoniem af te staan. Zij zal de arts derhalve geen toestemming verlenen zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken.

Indien er een conflict van plichten ontstaat verricht de hulpverlener een belangenafweging om te kunnen beoordelen of hij zijn medisch beroepsgeheim dient te doorbreken.²²³ Bij een conflict van plichten dient het niet doorbreken van het geheim ernstige schade voor een ander op te leveren.²²⁴ Daarnaast dient het vrijwel zeker te zijn dat met het doorbreken van het geheim de schade aan de ander kan worden voorkomen of beperkt.²²⁵ Indien er wordt aangenomen dat het ernstige schade oplevert aan het kind dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, doordat bij het ontbreken hiervan ernstige (psychologische) problemen kunnen ontstaan, is het niet aannemelijk dat bij doorbreking van het medisch beroepsgeheim deze schade kan worden voorkomen of beperkt.²²⁶ Veelal zal deze schade al zijn ontstaan in de hechtingsperiode van het kind of tijdens de puberteit wanneer het kind op zoek gaat naar zijn of haar eigen identiteit. Naar alle waarschijnlijkheid zal er voor de arts dus geen conflict van plichten ontstaan indien een vrouw onder zijn begeleiding bevalt en haar kind anoniem wil afstaan.

Een belangenafweging die wordt gemaakt door de hulpverlener indien een kind verzoekt om zijn afstammingsgegevens en de moeder weigert haar toestemming te verlenen is daarnaast niet in overeenstemming met artikel 8 lid 1 EVRM, zoals in paragraaf 5.1 is beschreven dient er geen vetorecht te zijn voor de dossieropsteller.²²⁷

²²³ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

²²⁴ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

²²⁵ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

²²⁶ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

²²⁷ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, § 49 en 36-37.

Het medisch beroepsgeheim kan in het geval een kind op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens enkel worden doorbroken door een belangenafweging die door een onafhankelijk orgaan – zoals een rechter – wordt verricht. Het gaat hier om een zwaarwegend belang van het kind wat ook als zodanig wordt erkend in zowel de nationale als de internationale rechtspraak.²²⁸

In dit geval is het de rechter die beoordeelt welk zwaarwegend belang – het kunnen kennis nemen van afstammingsgegevens of het medisch beroepsgeheim – dient te prevaleren.²²⁹ Een dergelijke belangenafweging stond in de Valkenhorst-zaken centraal.

5.3 Valkenhorst

De uitspraken die onder de Valkenhorst-zaken bekend zijn geworden zijn van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van het recht van het kind op het kennen van zijn achtergrond. Stichting Moederheil, thans Valkenhorst, is een stichting die als doelstelling heeft het verlenen van zorg en begeleiding aan ongehuwde moeders en aan hun kinderen.²³⁰ De Stichting hield dossiers bij met betrekking tot de afstammingsgegevens. Bij de zwangere vrouw werd er destijds op aangedrongen om ook de naam van de verwekker bekend te maken, om van hem een vergoeding te krijgen voor de gemaakte kosten.²³¹

In de eerste Valkenhorst-zaak betrof het de volgende situatie.²³² X is op 11 maart 1927 geboren in het toenmalige Moederheil. In haar dossier stond dat zij als dochter van een destijds 41-jarige ongehuwde vrouw was geboren en dat laatstgenoemde haar op 6 april 1927 als zijnde haar kind heeft erkend. Stichting Valkenhorst bewaart de dossiers welke ingezien kunnen worden door bloedverwanten of andere derden, indien de moeder daartoe uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven. X wil het dossier inzien en beroept zich op haar

²²⁸ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820.

Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796.

Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062.

Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790.

HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337.

EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83.

EHRM 24 september 2002, nr. 39393/98, § 27.

EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²²⁹ H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 152.

²³⁰ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.1.

²³¹ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.1.

²³² Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820.

grondrecht om haar afstamming te (kunnen) kennen. Een eventuele geheimhoudingsplicht zou daarvoor zelfs dienen te wijken.²³³

De rechtbank stelt voorop dat er een geheimhoudingsplicht rust op de gevraagde gegevens, en dat het overlijden van de moeder van X deze verplichting niet heeft opgeheven.²³⁴ Een wettelijke verplichting welke de geheimhoudingsplicht van gedaagde met het oog op het belang van eiseres opheft komt in het Nederlandse recht niet voor.²³⁵ Vervolgens stelt de rechtbank dat ook een buitenwettelijke verplichting niet kan worden aanvaard. ‘De handhaving van deze plicht wordt gerechtvaardigd door het algemene belang dat mensen in existentiële nood zich moeten kunnen wenden tot een bepaalde categorie van hulpverleners op wier geheimhouding zij moeten kunnen blijven rekenen.’²³⁶

X stelt hoger beroep in bij het gerechtshof te ’s-Hertogenbosch.²³⁷ Het Hof onderscheid drie conflicterende belangen, te weten (I) het belang van appellante op haar afstammingsgegevens, (II) het maatschappelijk belang van het medisch beroepsgeheim, de vrije toegankelijkheid van de gezondheidszorg, en tot slot (III) het belang van geregistreerde(n) tot behoud van hun privacy.²³⁸ Het Hof stelt dat aan geen van deze belangen een absolute werking kan worden toegekend. Het Hof meent dat dit zeker het geval is wat betreft het recht op afstammingsgegevens, omdat absolute werking hiervan het algemeen belang van het medisch beroepsgeheim ernstig kan belemmeren. Indien de toegankelijkheid van de gezondheidszorg ernstig wordt belemmerd kan dit ertoe leiden dat vrouwen zich eerder genoodzaakt voelen om hun kind te vondeling te leggen.²³⁹

Het Hof stelt dat met het verloop van de tijd die is verstreken nadat de gegevens van de verwekker zijn geregistreerd (omstreeks 1926-1927), het niet aannemelijk is dat het openbaar maken van zijn persoonsidentificerende gegevens zou leiden tot een zodanige privacyaantasting dat op grond daarvan Valkenhorst een beroep op een geheimhoudingsplicht toekomt.²⁴⁰

²³³ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.2.

²³⁴ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.3.

²³⁵ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.10.

²³⁶ Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820, r.o. 3.10.

²³⁷ Hof ’s-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796.

²³⁸ Hof ’s-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.2.

²³⁹ Hof ’s-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.3.

²⁴⁰ Hof ’s-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.9.

Het Hof stelt vervolgens dat het algemene belang van het medisch beroepsgeheim in dit geval niet in gevaar komt. Het gaat in dit geval om gegevens die enkel aan het betrokken kind bekend worden gemaakt circa vijfenveertig jaar na het overlijden van de moeder.²⁴¹ Daarbij komt dat haar respect voor haar nagedachtenis niet wordt aangetast indien dit moet wijken voor het belang van appellante. Dit heeft mede te maken met de gewijzigde opvattingen over het ongehuwd moederschap en het ontbreken van een gezinsleven tussen appellante en de moeder.²⁴² Appellante wordt door het Hof 's-Hertogenbosch in het gelijk gesteld en krijgt toegang tot haar afstammingsgegevens.²⁴³

In de volgende zaak tegen Stichting Valkenhorst vorderen vijf personen inzage in de gegevens die Stichting Valkenhorst onder zich heeft.²⁴⁴ Stichting Valkenhorst beroept zich echter nogmaals op de verplichting tot geheimhouding die op haar rust.²⁴⁵ De rechtbank stelt dat de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht niet absoluut zijn, maar dat deze belangenafweging in eerste instantie ligt bij de zwijgplichtige.²⁴⁶ Het blijft gaan om een belangenafweging van het geheimhoudingsbelang enerzijds en de rechten of (wettelijke) plichten anderzijds.

Stichting Valkenhorst heeft inmiddels een aangepast beleid betreffende het inzagerecht ontwikkeld.²⁴⁷ Op grond hiervan geeft Stichting Valkenhorst inzage in het dossier indien de desbetreffende moeder nog leeft en hiervoor toestemming geeft. Indien de moeder is overleden zal inzage worden verstrekt in de gegevens met betrekking tot afstamming, tenzij de desbetreffende moeder bij leven uitdrukkelijk schriftelijk heeft geëist dat haar dossier ook na haar dood niet mag worden geopend.²⁴⁸ Op basis van dit aangepaste beleid krijgen twee appellanten alsnog de verlangde inzage.²⁴⁹

Voor appellante De R., van wie de moeder nog in leven is en geen toestemming tot inzage geeft, geldt dit echter niet. Zij stelt dan ook dat de inzage niet afhankelijk mag worden gemaakt van de toestemming van de moeder.²⁵⁰ Het Hof oordeelt echter dat het niet gaat om

²⁴¹ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.10.

²⁴² Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.12.

²⁴³ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 5.

²⁴⁴ Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062.

²⁴⁵ Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062, r.o. 3.1.

²⁴⁶ Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062, r.o. 3.4.

²⁴⁷ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.2.

²⁴⁸ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.2.

²⁴⁹ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.3.

²⁵⁰ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.4.

eiseres' eigen dossier en/of gegevens.²⁵¹ Ten aanzien van de afweging van de verschillende belangen oordeelt het Hof dat het recht van appellante om haar natuurlijke vader te kennen een zwaarwegend belang is. Dit zwaarwegende belang van appellante weegt echter niet op tegen het algemeen belang van het medisch beroepsgeheim – de toegankelijkheid van de gezondheidszorg – in samenhang met het recht van de moeder van appellante en de verwekker op bescherming van zulke privacygevoelige gegevens, wat ook zwaarwegende belangen zijn.²⁵²

De R. stelt cassatie in.²⁵³ Het uitgangspunt voor de beoordeling is dat aan grondrechten als het recht op respect voor het privéleven, het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en het recht op vrijheid van meningsuiting ten grondslag liggende algemene persoonlijkheidsrecht mede omvat het recht om te weten van welke ouders men afstamt.²⁵⁴ De HR stelt dat dit geen absoluut recht is, het moet wijken voor de rechten en vrijheden van anderen wanneer deze in het gegeven geval zwaarder wegen.²⁵⁵ De HR oordeelt dat het Hof de voormelde afweging van belangen echter onjuist heeft gewaardeerd.²⁵⁶

De HR stelt dat voor wat betreft de onderlinge rangorde tussen enerzijds het recht van een meerderjarig kind om te weten door wie het is verwekt, en anderzijds het (in het recht op respect voor haar privéleven besloten) recht van de moeder om zulks ook tegenover haar kind verborgen te houden, moet worden geoordeeld dat het recht van het kind prevaleert.²⁵⁷ Behalve door het belang van het kind om te achterhalen van wie het afstamt acht de HR het tevens van belang dat de genetische ouder medeverantwoordelijk is voor het bestaan van het kind.²⁵⁸

5.3.1 Medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind

In de Valkenhorst-zaken heeft de HR geoordeeld dat het recht van het kind op gegevens omtrent zijn of haar afstamming dient te prevaleren doordat er kan worden gesproken van een vitaal belang van het kind op deze gegevens en de medeverantwoordelijkheid van de genetische

²⁵¹ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.8.

²⁵² Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790, r.o. 4.13.

²⁵³ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337

²⁵⁴ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.2.

²⁵⁵ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.3.

²⁵⁶ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.1.

²⁵⁷ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

²⁵⁸ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

ouder(s) voor het bestaan van het kind.²⁵⁹ In de volgende zaak ontbreekt deze medeverantwoordelijkheid van de genetische moeder voor het bestaan van het kind. Het betreft een vrouw die is geadopteerd door een familie toen zij vier maanden oud was. In 1989 gaat zij op zoek naar haar genetische ouders. Haar genetische moeder ontmoet ze dan ook dat jaar, en zij verzoekt haar de gegevens omtrent haar verwekker kenbaar te maken. Aan dit verzoek wil de genetische moeder echter geen gevolg geven.²⁶⁰

Het Hof erkent dat de vrouw in principe het recht heeft om haar afstamming te kennen en de naam van de verwekker te weten. Het Hof stelt terecht dat er geen sprake is van een absoluut recht en er een belangenafweging plaats dient te vinden tussen het belang van de moeder en het belang van de dochter. Het is van belang om op te merken dat in tegenstelling tot de Valkenhorst-zaken waar gegevens van een derde werden gevorderd, in dit geval de gegevens bij de genetische moeder worden gevorderd. De moeder stelt dat de zwangerschap het gevolg is geweest van een verkrachting en dat dit een zeer traumatische ervaring voor haar is geweest. De moeder stelt dat de verwekker niet op de hoogte is van de geboorte van zijn genetische dochter. Het Hof stelt dat er niet gesproken kan worden van medeverantwoordelijkheid van de genetische moeder voor het bestaan van het kind doordat de zwangerschap het gevolg is geweest van een verkrachting. Bovenstaande leidt ertoe, dat in tegenstelling tot de Valkenhorst-zaken, het recht omtrent afstammingsgegevens niet prevaleert boven het recht van de moeder om dit verborgen te houden.²⁶¹

5.4 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de belangenafweging die dient te worden gemaakt als twee of meer niet absolute rechten met elkaar botsen centraal.

Het belang op afstammingsgegevens kan worden omschreven als een vitaal belang van de persoon voor zijn persoonlijke ontwikkeling. Dit belang wordt door zowel het EHRM als de HR als zodanig erkend.²⁶² Binnen het belang van afstammingsgegevens van het kind kan

²⁵⁹ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

²⁶⁰ Hof Arnhem 10 mei 1994, ECLI:NL:GHARN:1994:AD7479, r.o. 2.

²⁶¹ Hof Arnhem 10 mei 1994, ECLI:NL:GHARN:1994:AD7479, r.o. 8.

²⁶² EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

onderscheid worden gemaakt tussen een psychosociaal belang, een medisch belang en een juridisch belang.²⁶³

Het algemeen belang van het medisch beroepsgeheim, de vrije toegankelijkheid van de zorg is ook een zwaarwegend belang. Daarnaast is er ook nog het belang van de ouder(s) op eerbiediging van hun privacy. Deze belangenafweging stond centraal in de Valkenhorst-zaken waar de HR oordeelde dat het belang van het kind op afstammingsgegevens een vitaal belang is en indien er kan worden gesproken van medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind, dan dient het belang van het kind te prevaleren.²⁶⁴ Uit de uitspraak van het Hof Arnhem blijkt dat indien er niet kan worden gesproken van medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind, doordat de zwangerschap bijvoorbeeld het gevolg is van een verkrachting, niet per definitie het vitaal belang van het kind prevaleert.²⁶⁵

Daarnaast dient te worden opgemerkt dat in de Valkenhorst-zaken sprake was van een groot tijdsverloop tussen het verstrekken van de gegevens en het verzoeken om de gegevens. De gegevens waren in de jaren '20 van de vorige eeuw verstrekt en werden nu door de kinderen opgevraagd. Dit ondersteunt het feit dat de gegevens nog steeds een grote psychosociale waarde hebben voor de personen op wie zij betrekking hebben. Door het verstrijken van de tijd kan daarnaast aan het privacybelang van de gegevensverstrekker minder waarde worden gehecht. Ook oordeelde het Hof dat het algemeen belang van het medisch beroepsgeheim niet in het geding komt. Het Hof stelt dat dit mede te maken heeft met de gewijzigde opvattingen over het ongehuwd moederschap en het ontbreken van een gezinsleven tussen het kind en de moeder.²⁶⁶ Het is duidelijk dat tijd en omstandigheden een belangrijke rol spelen, maar per geval wordt er door de rechter een belangenafweging gemaakt. Hierdoor is er geen eensluidende oplossing van de vraag welk recht dient te prevaleren, mogelijk.

EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²⁶³ J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 131-133.

²⁶⁴ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

²⁶⁵ Hof Arnhem 10 mei 1994, ECLI:NL:GHARN:1994:AD7479

²⁶⁶ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.12.

Hoofdstuk 6 Eindconclusie en aanbevelingen

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag: ‘Wat de betekenis is van het medisch beroepsgeheim van de arts in gevallen waarin een vrouw, die onder zijn begeleiding is bevallen, anoniem afstand wil doen van haar kind?’ Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn in dit onderzoek de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Welke mogelijkheden bestaan er om afstand te doen van je kind?
2. Onder welke omstandigheden kan een arts zijn medisch beroepsgeheim doorbreken?
3. Aan welke bepalingen kan een kind, dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, een recht ontlenen?

Eerst wordt in paragraaf 6.2 elke deelvraag afzonderlijk beantwoord. Vervolgens wordt in paragraaf 6.3 de centrale onderzoeksvraag beantwoord. Dit hoofdstuk eindigt met enkele aanbevelingen in paragraaf 6.4.

6.2 Beschouwingen

De eerste deelvraag luidde: ‘Welke mogelijkheden bestaan er om afstand te doen van je kind?’ Indien een vrouw wordt geconfronteerd met een zwangerschap terwijl zij geen kans ziet het kind te verzorgen en op te voeden bestaat er voor haar slechts één wettelijke mogelijkheid om afstand te doen van haar kind, namelijk door haar kind af te staan ter adoptie. De adoptieprocedure kan volgen op een bevalling onder geheimhouding.²⁶⁷ De bevalling onder geheimhouding is echter geen zelfstandige manier om afstand te doen van het kind. De adoptieprocedure is echter niet anoniem, de naam van de moeder zal op de geboorteakte van het kind worden vermeld en zij is bekend bij de verschillende instanties die hierbij betrokken zijn.²⁶⁸ Daarnaast zijn er nog illegale mogelijkheden zoals het kind te vondeling leggen, neonaticide en illegale adoptie.

De volgende vraag is: ‘Onder welke omstandigheden kan een arts zijn medisch beroepsgeheim doorbreken?’ Indien er sprake is van een wettelijke plicht is de hulpverlener verplicht om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken.²⁶⁹ In andere gevallen – met toestemming van de patiënt of bij een conflict van plichten – dient de hulpverlener een belangenafweging te maken tussen het belang dat het medisch beroepsgeheim dient en het

²⁶⁷ Raad voor de Kinderbescherming, ‘*Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)*’, Den Haag: 30 januari 2013, p. 9.

²⁶⁸ Op grond van art. 43 lid 2 sub b Besluit burgerlijke stand 1994.

²⁶⁹ J.J. Leenen e.a., ‘*Handboek gezondheidsrecht*’, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 149. C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Uitzonderingen op grond van wet- en regelgeving.

specifieke belang.²⁷⁰ Vooropgesteld dient te worden dat indien de hulpverlener besluit om zijn medisch beroepsgeheim te doorbreken, dit slechts zo beperkt mogelijk dient te worden gedaan om het specifieke belang te kunnen dienen.²⁷¹ Immers, indien er meer wordt geopenbaard dan noodzakelijk is dan zal daarmee het beroepsgeheim worden uitgehold. De arts kan dus zijn medisch beroepsgeheim slechts doorbreken als hij na een belangenafweging heeft bepaald dat het belang dat hij wenst te dienen groter is dan de belangen die het medisch beroepsgeheim dient. In het geval dat er sprake is van een belangenafweging tussen het belang van het medisch beroepsgeheim – in dit geval de anonimiteit van de vrouw waarborgen – en het belang van het kind – om zijn of haar afstammingsgegevens te kennen – wordt deze belangenafweging niet door de arts, maar door de rechter verricht. Het betreft hier immers zwaarwegende belangen die met elkaar botsen. Dit is in overeenstemming met de wijze waarop de HR en het EHRM oordelen over een dergelijke belangenafweging.²⁷²

Tot slot de derde deelvraag: ‘Aan welke bepalingen kan een kind, dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens, een recht ontlenen?’ Een kind dat op zoek gaat naar zijn of haar afstammingsgegevens kan een recht ontlenen aan artikel 7 lid 1 IVRK juncto artikel 8 IVRK en artikel 8 lid 1 EVRM.²⁷³ Daarnaast is het voor een specifieke groep kinderen, namelijk zij die zijn verwekt door middel van kunstmatige voortplantingstechnieken met behulp van een donor – die na 1 juni 2004 heeft gedoneerd – mogelijk een recht op afstammingsgegevens te ontlenen aan de Wdcb.²⁷⁴ Doordat slechts een beperkte groep kinderen een recht op afstammingsgegevens kan ontlenen aan de Wdcb en de zeer beperkte doorwerking van het IVRK in de Nederlandse rechtsorde wordt door het kind dat op zoek is naar zijn of haar afstammingsgegevens vaak een beroep gedaan op artikel 8 lid 1 EVRM.²⁷⁵ Het recht van het kind om te weten van wie het afstamt vloeit voort uit het recht op eerbiediging van het

²⁷⁰ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

²⁷¹ H.J.J. Leenen e.a., *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 150.

²⁷² Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820.

Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796.

Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062.

Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:1992:AD1790.

HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337.

²⁷³ EHRM 24 september 2002, nr. 39393/98, § 27

²⁷⁴ Art. 3 lid 1 Wdcb.

²⁷⁵ T. Liefwaard, *Kinderrechten in de Grondwet*, FJR 2010, 1, p. 1.

privéleven, in het bijzonder het recht op persoonlijke identiteit.²⁷⁶

6.3 Conclusie

Wat is de betekenis van het medisch beroepsgeheim van de arts in gevallen waarin een vrouw, die onder zijn begeleiding is bevallen, anoniem afstand doet van haar kind?

Het medisch beroepsgeheim en het recht om kennis te nemen van afstammingsgegevens worden beide van groot belang geacht. Zo dient het medisch beroepsgeheim naast het recht van privacy van de patiënt een meer omvattend belang namelijk dat de toegankelijkheid van de gezondheidszorg wordt gewaarborgd.²⁷⁷

Het recht van het kind op gegevens omtrent zijn afstamming is van vitaal belang en wordt ook als zodanig door zowel de HR als het EHRM erkend.²⁷⁸ Gegevens omtrent de afstamming hoeven echter niet per definitie persoonsidentificerende gegevens te bevatten.²⁷⁹ De absolute onmogelijkheid om afstammingsgegevens te kunnen achterhalen levert echter geen schending op van artikel 8 lid 1 EVRM.²⁸⁰ Dit betekent dat, indien Nederland over zou gaan tot de mogelijkheid van anoniem afstand doen van een kind, dit geen strijd oplevert met het EVRM.

In de Valkenhorst-zaken is geoordeeld dat dit vitaal belang van het kind dient te prevaleren boven het recht op privacy van de moeder, omdat er gesproken kan worden van medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind.²⁸¹ Indien er geen sprake is van medeverantwoordelijkheid voor het bestaan van het kind, bijvoorbeeld doordat de zwangerschap het gevolg is van een verkrachting, hoeft het recht van het kind op zijn afstammingsgegevens niet per definitie te prevaleren.²⁸² In de Valkenhorst-zaken wordt

²⁷⁶ EHRM 20 december 2007, nr. 23890/02, EHCR 2008/34, ECLI:NL:XX:2007:BC5545.

J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 6.

²⁷⁷ HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

H.J.J. Leenen e.a., *'Handboek gezondheidsrecht'*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2014, p. 141.

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW, Hoofdregel en uitzonderingen (lid 1).

M. Buijsen e.a., *'Medisch beroepsgeheim in dubio. De verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende belangen.'*, Rotterdam: Erasmus Universiteit 2012, p. 25.

²⁷⁸ EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²⁷⁹ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 14.

²⁸⁰ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²⁸¹ HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, r.o. 3.4.3.

²⁸² Hof Arnhem 10 mei 1994, ECLI:NL:GHARN:1994:AD7479, r.o. 8.

gesteld dat door openbaarmaking van de gegevens de toegankelijkheid van de gezondheidszorg niet wordt belemmerd. Dit heeft volgens het Hof mede te maken met de gewijzigde opvattingen over het ongehuwd moederschap en het ontbreken van een gezinsleven tussen appellante en de moeder.²⁸³ Door het aantal kinderen dat alsnog te vondeling wordt gelegd of zelfs wordt gedood en het sterk aantal toegenomen vrouwen dat kiest om te bevallen onder geheimhouding kan er echter opnieuw sprake zijn van gewijzigde opvattingen in de samenleving.²⁸⁴ Mijns inziens wordt hierdoor de toegankelijkheid van de gezondheidszorg wel degelijk belemmerd. En dient er meer waarde te worden gehecht aan het algemeen belang dat het medisch beroepsgeheim dient.

Daarnaast dient te worden opgemerkt dat in de Valkenhorst-zaken sprake was van een groot tijdsverloop, wat er toe zou kunnen leiden dat aan de andere belangen minder waarde kon worden gehecht.²⁸⁵ Dit betekent dat indien er een minder lang tijdsverloop tussen het verstrekken van de gegevens door de moeder en het verzoek van een kind om de desbetreffende gegevens omtrent zijn afstamming het best zo zou kunnen zijn dat de rechter tot een andere belangenafweging komt.

Het voorgaande leidt er toe dat het volgende antwoord op bovengenoemde onderzoeksvraag kan worden geformuleerd:

Op het moment dat een vrouw onder begeleiding van een arts bevalt is zij zijn patiënt en dient het medisch beroepsgeheim in acht te worden genomen. Op het moment van de bevalling is het kind nog niet in staat om voor zijn of haar belangen op te komen. Het belang van de afstammingsgegevens ontstaat wel al direct bij de geboorte.²⁸⁶ Zoals beschreven in paragraaf 5.1 dienen afstammingsgegevens onder meer een medisch belang. Het is mogelijk dat de gezondheidstoestand van het kind beter kan worden geïnterpreteerd wanneer alle gegevens bekend zijn.²⁸⁷ Naarmate de tijd verstrijkt krijgt het psychosociaal belang van de

²⁸³ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.12.

²⁸⁴ FIOM, Factsheet bevallen onder geheimhouding, www.fiom.nl zoek op: bevallen onder geheimhouding factsheet, geraadpleegd op 27 mei 2016.

Aanhangsel Handelingen II 2012-2013, nr. 1748

RSJ, 'Advies vondelingenkamer en babyhuis', 30 juni 2014, p. 15.

FIOM, Factsheet afstand ter adoptie, www.fiom.nl, ga naar: nieuws, afstand ter adoptie, jaarcijfers afstand ter adoptie, geraadpleegd op 15 juni 2016.

²⁸⁵ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796, r.o. 4.3

²⁸⁶ J.A.E. van Raak-Kuiper, 'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie', (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

²⁸⁷ J.A.E. van Raak-Kuiper, 'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie', (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 153.

afstammingsgegevens meer betekenis.²⁸⁸ Indien er op dat moment een conflict ontstaat tussen het belang van het kind op zijn of haar afstammingsgegevens en het belang van het handhaven van het medisch beroepsgeheim zal de arts ten alle tijden moeten blijven zwijgen op basis van zijn medisch beroepsgeheim. Er is namelijk geen sprake van een conflict van plichten waarbij hij een afweging dient te maken, maar sprake van twee zwaarwegende belangen die tegen elkaar moeten worden afgewogen door de rechter.

Het is duidelijk dat tijd en omstandigheden een belangrijke rol spelen, maar per geval wordt er door de rechter een belangenafweging gemaakt. Hierdoor is er geen eensluidende oplossing van de vraag welk recht dient te prevaleren, mogelijk.

6.4 Aanbevelingen

- Statusvoorlichting dient te worden gestimuleerd.

Het kunnen kennis nemen van gegevens omtrent de afstamming is van vitaal belang.²⁸⁹ Hierdoor kunnen grote (psychologische) problemen bij het kind worden voorkomen.²⁹⁰ Er is echter geen wettelijke verplichting voor ouders om hun kinderen voor te lichten over de wijze waarop het is verwekt. Indien ouders dit nalaten kan een kind zijn recht op afstammingsgegevens niet effectueren en kan het ernstig in zijn belangen worden geschaad.²⁹¹ Door te stimuleren dat de ouder(s) het kind statusvoorlichting geeft/geven is er meer kans dat het kind zijn recht op afstammingsgegevens kan effectueren indien hij of zij daar behoefte aan heeft.

- Vroegtijdige en laagdrempelige anonieme hulp dient te worden gestimuleerd.

Om te voorkomen dat kwetsbare zwangere vrouwen overgaan tot het te vondeling leggen van hun kind, illegale adoptie of uitwijken naar het buitenland om hun kind daar anoniem af te staan, dient vroegtijdige en laagdrempelige anonieme hulp beschikbaar te zijn.²⁹²

²⁸⁸ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

²⁸⁹ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83.

L. Verhey, *'Het recht op inzage in afstammingsgegevens'*, NJCM-Bulletin 1992, 17-2, p. 156, § 49.

EHRM 24 september 2002, nr. 39393/98, § 27.

EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99 § 53.

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00, § 37-38.

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98.

²⁹⁰ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132.

²⁹¹ J.A.E. van Raak-Kuiper, *'Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie'*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 11-12.

²⁹² RSJ, *'Advies vondelingenkamer en babyhuis'*, 30 juni 2014, p. 29, p. 31.

- Nader onderzoek naar de sterke toename van de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding.

Het aantal vrouwen dat bevalt onder geheimhouding is in 2015 meer dan verdrievoudigd ten opzichte van 2014.²⁹³ Onbekend is echter of de oorzaak ligt in de bekendheid van deze mogelijkheid of dat meer vrouwen om wat voor reden dan ook de wens hebben om hun zwangerschap en/of bevalling geheim te houden voor de buitenwereld. Indien wordt vastgesteld dat de oorzaak is dat meer vrouwen bekend zijn met de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding leidt dit tot de conclusie dat de vroegtijdige en laagdrempelige hulp aan deze kwetsbare groep vrouwen effectief is. Indien wordt vastgesteld dat de oorzaak gelegen is in het feit dat er meer zwangerschappen geheim dienen te worden gehouden is dit een extra reden om de mogelijkheid van vertrouwelijk bevallen te heroverwegen.

- Mogelijkheid van vertrouwelijk bevallen aanbieden in Nederland.

Door middel van het aanbieden van de mogelijkheid om te bevallen onder geheimhouding wordt getracht de persoonlijke gegevens van de moeder voor derden geheim te houden.²⁹⁴ Er kunnen echter geen garanties worden gegeven.²⁹⁵ De naam van de moeder zal tevens op de geboortakte van het kind worden vermeld.²⁹⁶ Dit kan de wens tot geheimhouding van de gegevens van de moeder aantasten. Indien er wordt gekozen om toch net als in Duitsland de mogelijkheid aan te bieden voor vrouwen om vertrouwelijk te kunnen bevallen, zal dit meer recht doen aan de wens van deze vrouwen tot geheimhouding van persoonlijke gegevens.²⁹⁷ De gegevens van de moeder kunnen door een apart orgaan worden verzameld, beheerd en bewaard bij een soortgelijke database als wordt gebruikt bij kunstmatige voortplantingstechnieken.²⁹⁸ Hierbij kan naast enkel de naam van de moeder, dus persoonsidentificerende gegevens, ook medische gegevens, persoonlijke en fysieke kenmerken en gegevens over de sociale achtergrond van de moeder worden bewaard, omdat de vrouw bekend is bij de arts die haar heeft begeleid bij de geboorte van haar kind. Dit zou beter tegemoet komen aan het recht van het kind om zijn afstammingsgegevens te kunnen

²⁹³ FIOM, Factsheet afstand ter adoptie, www.fiom.nl, ga naar: nieuws, afstand ter adoptie, jaarcijfers afstand ter adoptie, geraadpleegd op 15 juni 2016.

²⁹⁴ Raad voor de Kinderbescherming, 'Protocol Afstand ter Adoptie', Den Haag: maart 2015, p. 16.

²⁹⁵ Raad voor de Kinderbescherming, 'Protocol Afstand ter Adoptie', Den Haag: maart 2015, p. 16.

²⁹⁶ Op grond van art. 43 lid 2 sub b Besluit burgerlijke stand 1994.

²⁹⁷ RSJ, 'Advies vondelingenkamer en babyhuis', 30 juni 2014, p. 17.

²⁹⁸ H.B. Winter e.a., 'Evaluatie Embryowet / Wet Donorgegevens kunstmatige bevruchting', Den Haag: ZonMw: 2012, p. 59.

achterhalen. Het kind dat op zoek is naar gegevens omtrent zijn of haar afstamming heeft daar verschillende belangen bij, onder meer een psychosociaal belang en een medisch belang.²⁹⁹

²⁹⁹ J.A.E. van Raak-Kuiper, '*Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*', (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007, p. 132, p. 153.

Literatuurlijst

Asser - de Boer 2010

C. Asser, J. de Boer, *Mr. C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht, Personen- en Familierecht*, Deventer: Kluwer 2010.

Bannier e.a. 2008

F.A.W. Bannier e.a., *Beroepsgeheim en verschoningsrecht*, Den Haag: SDU 2008.

Blaak e.a. 2006

M. Blaak e.a., *Handboek international jeugdrecht*, Leiden: Defence for Children 2012.

Boele-Woelki e.a. 2011

K. Boele-Woelki e.a., *Draagmoederschap en illegale opnemng van kinderen*, Den Haag: WODC 2011.

Bogaerts & Aelst 1998

S. Bogaerts & G. van Aelst, *Adolescentie en interculturele adoptie*, Leuven-Apeldoorn: Garant 1998.

Boonen 2004

R. Boonen (red.), *Kinderrechten aanpakken, Congresboek*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2004.

Buijsen e.a. 2012

M.A.J.M. Buijsen, E.H. Hulst (red.), *Medisch beroepsgeheim in dubio, de verhouding van het medisch beroepsgeheim tot zwaarwegende maatschappelijke belangen*, Erasmus Universiteit, 1 oktober 2012.

Denderen 2014

M. van Denderen, *Een rechtsvergelijkend onderzoek naar het anoniem afstand doen van kinderen in Nederland, Frankrijk en België*, Tilburg: UvT oktober 2014.

Dijkers 2014

W. Dijkers, *Ebola in Nederland*, NJB 13 november 2014.

Doek 2004

J.E. Doek, *Rechten van Kinderen: Some Concluding Observations and Recommendations.*

Rede uitgesproken ter gelegenheid van het afscheid als hoogleraar aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam op 8 september 2004.

Duijst 2009

W.L.J.M. Duijst, *'Praktijkboek beroepsgeheim en informatieverstrekking in de zorg'*, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2009.

Duijst & Das 2011

W.L.J.M. Duijst (red.), *'Handboek forensische en penitentiaire geneeskunde'*, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2011.

Duijst-Heesters 2007

W.L.J.M. Duijst-Heesters, *'Boeven in het ziekenhuis'*, Den Haag: Sdu 2007.

Dute 2013

J.C.J. Dute, *'Wet publieke gezondheid'*, T&C Gezondheidsrecht, Deventer: Kluwer 2013.

Fleuren 2004

J.W.A. Fleuren, *'Een ieder verbindende bepalingen van verdragen'*, Den Haag: Boom Juridisch Uitgevers 2004.

Forder 2009

C. Forder, *'Erkenning door de vrouwelijke partner van de moeder. In welke mate heeft de biologische vader het recht het kind te erkennen, hoe werkt prenatale erkenning in deze context en welk recht heeft het kind van duo-moeders op afstammingsinformatie in het licht van het EVRM en IVRK?'*, Maastricht: Universiteit Maastricht 2009.

Hermans & Buijsen 2010

H.E.G.M. Hermans & M.A.J.M. Buijsen, *'Recht en gezondheidszorg'*, Amsterdam: Reed Business 2010.

Janssens e.a. 2005

P.M.W. Janssens, G.A.J. Dunselman, A.H.M. Simons en M.D. Kloosterman, *'Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting: inhoud en gevolgen'*, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, 2005, aflevering 149.

KNMG e.a. 2014

KNMG e.a., *Het beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden. Een Wegwijzer voor zorgprofessionals*, december 2014.

KNMG Artseneed 2003

KNMG, *Nederlandse artseneed*, KNMG 2003.

Kooijmans 2008

P.H. Kooijmans, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer: Kluwer 2008.

Kremer 1988

J. Kremer, *Een kind heeft recht op adequate ouders*, Medisch Contact 1988.

Leenen e.a. 2014

H.J.J. Leenen, J. Legemaate, J. Dute, E.J.C. de Jong, M.E. Gelpke, J.K.M. Gevers en G.R.J. de Groot, *Handboek gezondheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.

Liefwaard 2010

T. Liefwaard, *Kinderrechten in de Grondwet*, FJR 2010, 1.

Linden 2006

A.P. van der Linden, *Adoptierecht*, Den Haag: SDU Uitgevers 2006.

Van der Meij 2004

P.P.J. van der Meij, T&C Sv, Deventer: Kluwer.

Van Mourik & Nuytink 2012

M.J.A. van Mourik & A.J.M. Nuytink, *Personen- en Familierecht*, Studiereeks Burgerlijk recht, Deventer: Kluwer 2012.

Nollkaemper 2011

A. Nollkaemper, *Kern van het internationaal publiekrecht*, Den Haag: Boom Juridisch Uitgevers 2011.

Pulles 2014

G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014.

Raad voor de Kinderbescherming 2015

Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, Stichting FIOM & Stichting SIRIZ, *'Protocol Afstand ter Adoptie'*, maart 2015.

Raad voor de Kinderbescherming 2013

Raad voor de Kinderbescherming, *'Protocol Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA)'*, januari 2013.

Van Raak-Kuiper 2007

J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, (Diss. Tilburg) Nijmegen: WLP 2007.

RSJ 2014

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, *'Advies vondelingenkamer en babyhuis'*, 30 juni 2014.

Soerdjbalie-Maikoe e.a. 2013

V. Soerdjbalie-Maikoe e.a., *'Neonaticide: vaak vermoed, zelden bewezen'*, NTvG 2013, aflevering 157.

Stichting Donorgegevens kunstmatige bevruchting 2016

Stichting Donorgegevens kunstmatige bevruchting, *'Jaarverslag 2014'*, Den Haag 2016.

Stolker 1995

C.J.J.M. Stolker, T&C BW, commentaar op art. 7:457 BW

Teeven 2014

F. Teeven, *'Reactie op adviesrapport RSJ over vondelingenkamer en babyhuis'*, Den Haag: 1 september 2014.

Verhellen 2005

E. Verhellen, *'Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen'*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2005.

Verhey 1992

L. Verhey, *'Het recht op inzage in afstammingsgegevens'*, NJCM-Bulletin 1992, 17-2.

Verheugt 2007

A.J. Verheugt, *'Moordouders Kinderdoding in Nederland'*, Assen: van Gorcum 2007.

Vinke 2011

A.J.G. Vinke, '*Het belang van het kind bij illegale adoptie*', Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht 2011/101.

Wijne 2013

R.P. Wijne, '*Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade*', Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2013.

Winter e.a. 2012

H.B. Winter e.a., '*Evaluatie Embryowet en Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting*', Den Haag: ZonMw 2012.

Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2009

S.F.M. Wortmann & J. van Duijvendijk-Brand, '*Compendium Personen- en familierecht*', Deventer: Kluwer 2009.

Kamerstukken

Kamerstukken I 2000/01, 23207, nr. 201.

Kamerstukken I 2000/01, 23207, nr. 201b.

Kamerstukken I 2000/01, 23207, nr. 3a.

Kamerstukken II 2012/13, 33400 XVI, nr. 129.

Kamerstukken II 2012/13, 33400, nr. 129. (Bijlage 2)

Kamerstukken II 2012/13, 1748.

Kamerstukken II 1997/98, 23207, nr. 24.

Kamerstukken II 1995/96, 24649, nr. 3. (MvT)

Kamerstukken II 1992/93, 23207, nr. 1.

Kamerstukken II 1992/93, 23207, nr. 3.

Kamerstukken II 1992/93, 22855 (R1451), nr. 3.

Kamerstukken II 1987/88, 2706, nr. 2.

Kamerstukken II 1985/86, 19522, nr. 3.

Kamerstukken II 1978/79, 15475, nr. 3. (MvT)

Kamerstukken II 1954/55, 3530, nr. 4.

Handelingen II 2012/13, nr. 1748.

Handelingen II 2000/01, nr. 41.

Handelingen II 2000/01, nr. 42.

Jurisprudentie

EHRM 20 december 2007, 23890/02, ECLI:NL:XX:2007:BC5545

EHRM 13 juli 2006, nr. 58757/00

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98

EHRM 24 september 2002, nr. 39393/98

EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99

EHRM 25 maart 1993, nr. 13134/87.

EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83

EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, ECLI:NL:XX:1979:AC3090.

HR 26 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG5979.

HR 21 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD7817.

HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1201.

HR 15 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:AA3797.

HR 22 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1935.

HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337.

HR 23 november 1990, NJ 1991, 761.

HR 09 april 1913, NJ 1913, 958.

Hof Arnhem – Leeuwarden 15 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ7164.

Hof Arnhem 10 mei 1994, ECLI:NL:GHARN:1994:AD7479.

Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, ECLI:NL:GHSHE:AD1790.

Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796.

Hof 's-Hertogenbosch 20 juni 1961, NJ 1962, 344.

Rb. Zwolle – Lelystad 14 juli 2011, ECLI:NL:RBZLY:2011:BR1615.

Rb. Zutphen 13 maart 2008, ECLI:NL:RBZUT:2008:BC8010.

Rb. Utrecht 4 oktober 2004, ECLI:NL:RBUTR:2004:AR3110.

Rb. Arnhem 8 oktober 1992, TvGR 1993.

Rb. Breda 5 maart 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AB9062.

Rb. Breda 20 juni 1989, ECLI:NL:RBBRE:1989:AD0820.

Rb. Groningen 18 november 1959, NJ 1960, 392.

CMT 28 september 1972, NJ 1973, 270.

Elektronische bronnen

Baby te vondeling gelegd in Den Haag, Volkskrant 08-09-2015

Eerste ziekenhuis in Nederland opent vondelingenkamer, Volkskrant 04-11-2015

Barbara Muller, www.barbaramuller.com

Centraal Bureau voor de Statistiek, www.cbs.nl

Isala Ziekenhuis Zwolle, www.isala.nl

Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstand doen, www.nidaa.nl.

Nederlandse Publieke Omroep, www.npo.nl

Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl

Stichting Beschermd Wieg, www.beschermdewieg.nl

Stichting Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar kind, www.fiom.nl